

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 13 APRIL 1949

No. 1666

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	287
Sommaire, summaries	287
Transfer van winsten en afschrijvingen uit Indonesië door E. P. M. Tervooren	288
De afwikkeling der geblokkeerde tegoeden door H. W. J. Bosman	291
Het streven naar een doelmatig grondgebruik in de landbouw door C. F. Hanegraaff	293
Ingezonden stuk: Nogmaals: Behandeling van Duitse merken bij het toekomstige vredeverdrag door Mr M. Oppenheimer, met naschrift van de redactie	296
Boekbespreking: Mr H. E. Scheffer, De internationale organisatie van de scheepvaart, bespr. door C. Vermey	296
Internationale notities: De Frans-Italiaanse douane-unie	297
Dalende conjunctuur in Zweden	297
De samenstelling van het Engelse nationaal inkomen	298
Zuid-Afrika's moeilijkheden	298
Ontvangen boeken en brochures	298
Geld- en kapitaalmarkt	299
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart 1949 door V. Van Rompuj	299
Statistieken: Bankstaten	300
De kolonpositie van België	301
Stand van 's Rijks Kas	302
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	302
In- en uitvoer van Nederland	302
In- en uitvoer van België	302
Productie en export van natuurrubber	303
Werkloosheid in België	303
Goudproductie	303

DEZER DAGEN

licht men elkaar voor. Staten gaan daarin vooraan. Acht van de verdragspartners in het Noord-Atlantisch Pact hebben de Verenigde Staten ingelicht over hun behoefte aan bewapening. „Les nations doivent se servir de guide les unes les autres; et toutes auraient tort de se priver des lumières, qu'elles peuvent actuellement se prêter”, schreef Madame de Staël reeds.

Zo hebben ook de ministers van Buitenlandse Zaken van de Westelijken der Grote Vier er kennelijk over gedacht. Nu de internationale politieke lijnen steeds klàarder worden, werd de aandacht steeds meer getrokken naar de witte vlek op de kaart van Europa, waarvan de situatie uiterst duister was: Duitsland.

Met voorlichting onder hoge druk zijn zij er in geslaagd een bezettingsstatuut voor West-Duitsland aaneen te lassen; de Duitsers mogen daarover thans op hun beurt kritisch van voorlichting dienen. Ziet men de constructie, dan lijkt de neiging groot de Duitsers gids van zichzelf te doen zijn.

Tegelijk blijkt een tendens om hun daarbij de weg te verlichten. Over de herziening van de ontmantelingen en de industriële politiek in West-Duitsland werd overeenstemming bekend gemaakt. Een Duitse koopvaardijvloot behoort opnieuw tot de mogelijkheden.

Hebben informaties over herzieningen in de Oostelijke flank van Duitsland hierop invloed gehad? Volgens berichten is daar de beweging van industriële installaties in Oostelijke richting gestaakt, in enkele gevallen ook reeds in het tegendeel verkeerd; t zelfdertijd is een belastingverlichting in dit gebied aangekondigd.

Hoezeer de toestand voor de Duitsers derhalve begint op te klaren — werd niet de „Aufklärung” gedefinieerd als „der Ausgang des Menschen aus seiner selbstverschuldigten Unmündigkeit” — over het Westelijk werkstuk loopt een dikke naad, die het compromis toort. Behalve beperkte directe bevoegdheden, behouden de bezetters het recht „to request and verify information and statistics”. De behoefte aan opheldering, die de in te stellen „High Commissioners” vertonen, kan zo mede bepaald worden voor de lichtsterkte der Duitse zelfstandigheid.

Hoeveel Sir Stafford Cripps heeft verklaard, opgeklarde gezichten heeft hij na de indiening van zijn begroting niet achtergelaten. De reactie van een grote groep zijner partijgenoten was, zoals Charles Morgan zijn hoofdpersoon in „The Fountain” laat toevoegen: „You'd burn them up with your austerity”. Nadere voorlichting blijkt verkoelend op de brandwonden te hebben gewerkt.

Een verkoeling, maar dan in ongunstige zin, is er weer tussen de oorlogvoerende partijen in China, althans voor zover men de berichten kan begrijpen. „Although there have been many wars in China, the natural outlook of the Chinese is very pacifistic”, schrijft Bertrand Russell. Is hij geen goede voorlichter?

HAV BANK - SCHIEDAM

PERONEEL-VERZEKERING

Behandeling van alle
bankzaken

* *
Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5348

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Belastingconsultatie- en
Accountantskantoor

A. L. F. Leverington

Behandeling van alle
Belastingzaken

Medewerkers: E. J. de Boer,
Oud-Insp. d. Bel.; D. Sweepe,
Oud-Ontv. der Bel.; N. A.
Schol, Cand. Not.; A. W. v. d.
Burgt, Bel. Adviseur.

Adviseur voor Accountancy:
W. A. Brenning, Lid Nederl.
Broederschap v. Account.

1e Helmersstraat 95, A'dam.
Telefoon 85508.

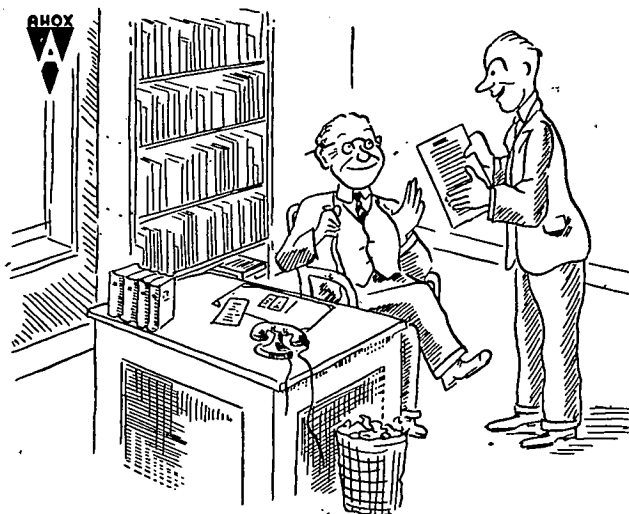

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 MAART 1949

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f	16.079.456,47
Nederlands Schatkistpapier	„	548.887.553,01
Ander Overheidspapier	„	296.583,89
Wissels	„	1.152.283,22
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	13.813.109,45
Effecten en Syndicaten	„	1.954.517,69
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„	11.374.292,47
Debiteuren	„	111.617.577,43
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„	9.713.528,08
Gebouwen	„	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„	889.972,31
	f	1719.278.874,02

Kapitaal	f	44.800.000,—
Reserve	„	15.000.000,—
Bouwreserve	„	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„	80.554.383,13
Crediteuren	„	565.197.238,38
Geaccepteerde Wissels	„	63.756,24
Geaccepteerd door Derden	„	168.836,64
Kassiers en genomen Daggeldleningen	„	960.363,05
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	8.644.324,27
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	889.972,31
	f	1719.278.874,02

Neem deze „RETOCÉ“ copie
maar gerust mee!

WERK ER MEE EN MAAK ER DE NODIGE AANTEKENINGEN
OP. — WU HEBBEN DEZE ZELF VERVAARDIGD MET
ONZE „RETOCÉ“ PRINTER TYPE K.3. — WE KUNNEN
DIT APPARAAT NIET MEER MISSEN, EVENMIN
ALS ONZE SCHRUFMACHINE. — „RETOCÉ“
COPIËN VERGEN MINIMUM TUD EN
— — MINIMUM KOSTEN. — —

CHEMISCHE FABRIEK L. VAN DER GRINTEN

„RETOCÉ“—„OCÉ“—„ENTOCÉ“

Venlo-Nederland

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

E. P. M. Tervooren, *Transfer van winsten en afschrijvingen uit Indonesië.*

Het Deviezeninstituut voor Indonesië heeft een regeling bekend gemaakt voor de transfer van winsten en afschrijvingen van ondernemingen, welke werken met buitenlands kapitaal. Voor Indonesië betekent deze transferregeling het criterium, waaraan de buitenlandse ondernemer de wenselijkheid toetst van uitbreiding, instandhouding of liquidatie van zijn investatie in dat land. Het bijzondere belang voor Nederland is duidelijk, wanneer men bedenkt, dat van het in 1938 in Indonesië geïnvesteerd buitenlands kapitaal van, naar ruwe schatting, f 5 mld ongeveer f 3,8 mld door Nederland was geïnvesteerd, en wel f 1 mld door de Overheid en ca f 2,8 mld door particulieren.

Ter inleiding op een volgend artikel, waarin de nieuwe regeling zelf aan een nadere beschouwing zal worden onderworpen, schetst de schrijver het verloop van de deviezenreglementering in Indonesië. Deze begon betrekkelijk laat (Mei 1940), moest in Maart 1942 worden verscherpt, en werd na de bevrijding speciaal met het oog op het betalingsverkeer t.o.v. Nederland verder uitgebouwd.

H. W. J. Bosman, *De afwikkeling der geblokkeerde tegoeden.*

Samenvatting van het onderzoek, dat schr. naar de afwikkeling der geblokkeerde tegoeden heeft ingesteld, levert de volgende resultaten (in miljoenen guldens):

Vermindering geblokkeerde rekeningen 1.157

A. *Factoren, die vermindering veroorzaken:*

Betaling heffingen ca 365

Betaling zekerheidstellingen .. „ 50

Inschrijving op Investeringscertificaten „ 424

Inschrijving op Beleggingscertificaten „ 14

Vrijgave van een deel der beleggingsrekeningen en restanten van optierekeningen 150 à 200 1.000 à 1.050

Vershil 100 à , 150

B. *Factoren, die vermindering veroorzaken:*

Betaling „oude” belastingen.

Verzekeringsoptie.

Deblokkering.

C. *Factor, die vermeerdering veroorzaakt:*

Betaling op geblokkeerde rekening.

Totaal B en C 100 à 150

C. F. Hanegraaff, *Het streven naar een doelmatig grondgebruik in de landbouw.*

Versnipperd grondgebruik in de landbouw heeft een zeer ongunstige invloed op de productiekosten. Een economisch gezonde gebruikstoestand van de grond moet als fundamenteel voor de toepassing van rationele bedrijfsmethoden in de landbouw worden gezien. In haar strijd tegen het versnipperde grondgebruik heeft de *ruilverkaveling* ongetwijfeld belangrijke resultaten geboekt. Zij kost echter veel geld en tijd, en voert bovendien niet altijd tot een optimale gebruikstoestand, aangezien het vestigen van pachtverhoudingen tegen de wil van de eigenaar niet mogelijk is en het verplaatsen van boerderijen achterwege moet worden gelaten. Er is dus aanleiding om naast de methode van eigendomsverkaveling een andere methode te volgen, rechtstreeks op de gebruikstoestand gebaseerd, en waarbij slechts tot eigendomsruil wordt overgegaan voor zover deze onvermijdelijk is om de gebruikstoestand in een bepaalde streek te verbeteren. Deze andere methode is de *grondgebruiksruil*, welke een wettelijke basis verdient.

SOMMAIRE.

E. P. M. Tervooren, *Transferts de bénéfices et d'amortissements effectués en Indonésie.*

L'Institut du Change pour l'Indonésie a publié un règlement pour le transfert de bénéfices et d'amortissements réalisés par des sociétés qui travaillent avec des capitaux étrangers. Ce règlement constitue un critère, à la lumière duquel l'entrepreneur étranger peut juger de l'opportunité de développer, de consolider ou de liquider ses investissements dans ce pays. L'auteur donne un aperçu historique de la réglementation monétaire en Indonésie depuis 1940.

H. W. J. Bosman, *La liquidation des avoirs bloqués.*

La liquidation des comptes bloqués constitue une partie importante des opérations d'assainissement monétaire du Ministre Lieftinck. L'auteur se livre à une enquête d'ordre statistique au sujet des opérations d'assainissement monétaire en 1948 et donne, en outre, une analyse détaillée des facteurs qui ont contribué à réduire le nombre des comptes bloqués.

C. F. Hanegraaff, *Les efforts pour utiliser efficacement les terres agricoles.*

L'éparpillement des terres agricoles est défavorable quant au coût de la production. L'utilisation économique et saine des terres doit être considérée comme étant la base pour l'application rationnelle des méthodes d'exploitation agricole. L'auteur élabore, en marge du système de lotissements et d'échanges, un nouveau système de partage des terres, appelé à promouvoir la production agricole.

SUMMARIES.

E. P. M. Tervooren, *The transfer of profits and depreciation allowances from Indonesia.*

The Indonesian foreign exchange authorities have announced a new arrangement for transferring profits and depreciation allowances. For Indonesia this arrangement is the criterion from which foreign investors derive the desirability of expanding, maintaining or liquidating their investments. The writer prepares his survey of the new arrangement by giving a short history of Indonesian foreign exchange regulations since May, 1940.

H. W. J. Bosman, *Settling the blocked accounts.*

The settling of blocked accounts forms an important part of Minister Lieftinck's currency purge. The writer gives a statistical analysis of currency purge operations during 1948. Special mention is made of those factors which have been responsible for the overall decrease of blocked balances.

C. F. Hanegraaff, *The desirability of an efficient division of agricultural soil.*

An inexpedient division of agricultural soil means high costs of production. If the available territories would be divided efficiently, a considerable degree of rationalisation in agriculture would become possible. The writer develops some desiderata which are meant to favour a maximum of soil efficiency.

TRANSFER VAN WINSTEN EN AFSCHRIJVINGEN UIT INDONESIAË.

Het Deviezeninstituut voor Indonesië heeft thans een regeling bekend gemaakt voor de transfer van winsten en afschrijvingen van ondernemingen, welke werken met buitenlands kapitaal. Voor een land, waar behalve de éénmansbedrijven het gehele ondernemingswezen nagenoeg met buitenlands kapitaal is opgebouwd, betekent deze transferregeling het criterium, waaraan de buitenlandse ondernemer de wenselijkheid toetst van uitbreiding, instandhouding of liquidatie van zijn investatie in dat land. Het belang van een dergelijke transferregeling behoeft dan ook niet nader te worden verklaard. Het bijzondere belang hiervan voor Nederland is voorts duidelijk, wanneer men bedenkt, dat van het in 1938 in Indonesië geïnvesteerd buitenlands kapitaal, naar ruwe schatting, f 5 mrd ongeveer f 3,8 mrd door Nederland was geïnvesteerd en wel f 1 mrd door de Overheid en ca f 2,8 mrd door particulieren. Een, aan de vooravond van nieuwe staatkundige verhoudingen met Nederland, in Indonesië geïnaugureerde transferregeling voor winsten en afschrijvingen verdient dan ook bijzondere aandacht.

De instelling van een deviezenregime in Indonesië.

De geschiedenis van de deviezenreglementering in Indonesië begint betrekkelijk laat. Toen in Mei 1940 de verbindingen met Nederland waren verbroken, zag Indonesië zich plotseling geplaagd voor de noodzakelijkheid een geheel zelfstandige politiek te voeren met betrekking tot het internationaal betalingsverkeer. Tevoren was het Nederland — aan welks valuta de Indische gulden ten nauwste verbonden was — dat in feite de wisselkoerspolitiek voerde. De bescherming van de Nederlandse gulden middels het Egalisatiefonds werkte voldoende om de marktcoers van de gulden in Nederland en in het buitenland op peil te houden. De koers voor contante levering bleef vast; die voor termijncontracten gaf enige schommelingen te zien. Een dag na de Duitse inval in Nederland echter werd, in Indonesië een begin van deviezenreglementering ingevoerd, dat in de hierop volgende periode tot aan de Japanse bezetting geleidelijk werd uitgebouwd; vraag en aanbod op de valutamarkt werden rechtstreeks door de Overheid geleid en de prijzen van de gereguleerde valutamarkt werden gefixeerd, waartoe allereerst de koers van de Indische gulden ten aanzien van het pond sterling werd vastgesteld en wel op f 7,60.

Aan het gestelde doel, t.w. het voorkomen van kapitaalvlucht en het vormen van een deviezenbuffer teneinde op eventualiteiten, voortvloeiende uit de oorlog, te zijn voorbereid, beantwoordde de instelling van het deviezenregime volkomen. In de periode tot aan de Japanse bezetting kon een aanzienlijk deviezenvermogen worden opgebouwd, enerzijds dank zij het meer dan normale exportexcedent dat, ondanks de aanzienlijke defensie-uitgaven, kon worden gekweekt met de tegen hoge prijzen geëxporteerde Indische producten (rubber en tin vooral) en anderzijds dank zij de omstandigheid dat de deviezenopbrengsten van dit exportexcedent niet op de normale wijze aan de rechthebbende Nederlandse ingezetenen ter beschikking konden worden gesteld, maar in het Indische Deviezenfonds vloeiden en zich daar accumuleerden. Een deel van de deviezenvoorraad verkocht de Overheid aan De Javasche Bank, welke deze deviezen omzette in goud. Hiermede verkreeg deze instelling weder aanvullende metaaldekking tegenover het gestegen obligo, dat mede was ontstaan als gevolg van de financiering van de deviezenaankopen door de Overheid. Het, na bedoelde deviezenverkoop aan De Javasche Bank, overblijvende inkomstenoverschot op de deviezenbalans van de Overheid beliep begin 1942 nog het aanzienlijke bedrag van ca f 0,6 mrd. Dit, evenals het goud, in het buitenland en dus buiten het bereik van de Japanse bezetter aanwezige deviezenvermogen werd, nadat Indonesië

door de Japanners was bezet, aangevuld doordat goederen en goederencontracten, waarvoor Indonesië reeds deviezen had uitgelegd, weder werden verkocht resp. geannuleerd, hetgeen resulteerde in een aanmerkelijke vergroting van de kasmiddelen met een bedrag van f 250 mln. Medio 1942 kon derhalve het goud- en deviezenvermogen van de Indische volksgemeenschap worden gesteld op ca f 1,2 mrd, verdeeld over het Deviezenfonds, De Javasche Bank, particuliere banken en bepaalde maatschappijen, welkealdi in vreemde valuta als werkkapitaal mochten aanhouden. Tijdens de bezettingsjaren werden op beperkte schaal nog enige uitgaven gedaan ten behoeve van de algemene oorlogvoering en de toekomstige rehabilitatie van Indonesië, zodat het deviezenvermogen, waarmee dit land in September 1945 de rehabilitatie en de reconstructie moest aanvangen, op ca f 1 mrd (berekend tegen de oude koers) kon worden gesteld.

De transfer van winsten en afschrijvingen vóór Maart 1942.

Vóór dit tijdstip kon het deviezenregime met betrekking tot de transfer van winsten een soepel standpunt innemen, in de eerste plaats omdat de transferbehoefte slechts kon uitgaan van het naar verhouding kleine niet-Nederlandse deel van de in Indonesië gevestigde buitenlandse belangen — van transfer naar Nederland en van een positie van het Deviezenfonds in Nederlandse gulden was, gezien de verbroken verbindingen met Nederland, geen sprake — en in de tweede plaats omdat de deviezenpositie zich gunstig ontwikkelde, hetgeen op zijn beurt de Indische gulden een sterke valuta deed zijn en de drang tot overmatige transfer voor een groot deel wegnam. In het algemeen werd dan ook aan buitenlandse in Indonesië werkende ondernemingen toegestaan al haar fiscale winsten, na aftrek van de daarover verschuldigde belasting, naar het buitenland over te maken. In vergelijking met de toestand vóór Mei 1940 betekende deze regeling voor winsttransfer, hoe royaal deze ook mocht zijn uit een oogpunt van deviezenreglementering, niettemin een sterk en aanvankelijk op weerstand stuitend ingrijpen in de financiële praktijk der buitenlandse maatschappijen, welke voorheen, evenals de Nederlandse maatschappij, de financiering van haar in Indonesië werkende bedrijven leidden via de geld- en kapitaalmarkt van het moederland. Aan haar dochtermaatschappijen in Indonesië remitteerden zij voorheen — en wel uit de provenuen van de Indische export, welke in de regel rechtstreeks aan de moederlandse ondernemingen toevoelden — slechts zoveel als nodig was voor de noodzakelijk in Indonesië te verrichten betalingen. Een eigenlijke geld- en kapitaalmarkt heeft zich mede daardoor in Indonesië nog niet ontwikkeld; er was slechts sprake van een, wat men zou kunnen noemen, kashuishouding.

Ofschoon voorts met betrekking tot vrijgekomen afschrijvingsbedragen een transfer niet in overeenstemming werd geacht met de principiële doelstelling van het deviezenregime, t.w. de instandhouding van de kapitaalvoorraad, werd toch aan Engelse maatschappijen toegestaan $\frac{2}{3}$ van de fiscale afschrijvingen, minus de gedurende het afgelopen jaar verrichte kapitaalsuitgaven, aan het einde van het boekjaar te transfereren, mits de getransfereerde bedragen werden belegd in Britse „War Bonds”, welke onder de macht van de Indische deviezencontrole zouden blijven. Omtrent de motieven, welke indertijd hebben geleid tot een dergelijke, voor Engelse maatschappijen op het gebied van afschrijvingstransfer gunstige regeling, dient nog een enkel woord te worden gezegd. In de eerste plaats dient te worden gewezen op het verzoek van de Engelse maatschappijen om de overtollige middelen, welke zij hier te lande hadden, te mogen aanwenden voor de belegging in Britse oorlogsfondsen, teneinde aldus een bijdrage te kunnen leveren tot de geallieerde oorlogvoering. In de tweede plaats liet de deviezenpositie een ruime £-verkoop uit het Deviezenfonds toe. De handelsbalans met het Verenigd Koninkrijk was sterk actief, ondanks de vaststelling bij

monetair accoord van de koers van het Engelse £ op f 7,60, waardoor het pond sterling, gezien de notering op de tevoren bestaande vrije markt te Batavia van f 6, feitelijk werd geapprecieerd. Het aldus ontstane creditsaldo van De Javasche Bank, beheerster van het Deviezenfonds, bij de Bank of England, kon volgens de bepalingen van bedoeld monetair accoord niet in goud of andere acceptabele valuta worden afgedekt. De beperkte leveringscapaciteiten van het sterlinggebied leidde dan ook tot een voortdurende stijging van een niet direct aanwendbaar £-saldo, ten dele aangehouden in Brits schatkistpapier. De £-positie maakte het derhalve mogelijk om aan het verzoek van de Engelse maatschappijen tot transfer van afschrijvingen tegemoet te komen. Tenslotte was er nog een derde omstandigheid, welke tot een dergelijke tegemoetkomende houding aanleiding gaf. Het £-saldo nl. moest door het Deviezenfonds worden gefinancierd, hetgeen geschiedde door de uitgifte van schatkistbiljetten. Met de stijging van het £-saldo steeg dan ook de omvang van de circulatie van deze biljetten. Een oplossing, waarbij een deel van dit saldo kon worden besteed zonder dat de feitelijke zeggenschap van Indonesië daarover verloren ging, kon in dit verband slechts welkom zijn. Met het oog hierop werd door het Deviezeninstituut toestemming verleend tot een beperkte afschrijvingstransfer, echter nadat het Deviezeninstituut een garantie had ontvangen, dat de fondsen, waarin de afschrijvingsbedragen moesten worden belegd, zouden worden ondergebracht bij een nader aan te wijzen bankinstelling en niet zouden worden vervreemd of bezwaard zonder bijzondere vergunning. De feitelijke zeggenschap van Indonesië over deze fondsen bleef zodoende bewaard. Onder deze omstandigheid en onder deze voorwaarden kon de discriminatie tegenover andere buitenlandse maatschappijen worden verdedigd. In het kader der voortgezette oorlogvoering werden in de loop der volgende jaren bedoelde fondsen, in totaal ongeveer £ 0,5 mln bedragend, vrijgegeven.

Behalve deze afschrijvingsbedragen werden in de periode van 1940-Maart 1942 door de Engelse en Amerikaanse maatschappijen in ruime mate winstbedragen getransfereerd, hetgeen o.a. tot gevolg had, dat deze maatschappijen na de oorlog niet — althans slechts in zeer geringe mate — geconfronteerd werden met het probleem van niet te effectueren achterstallige remises en niet-transferabele, met het oog op deze remises geaccumuleerde banksaldi.

De eerste jaren na de bevrijding.

De algehele ontredning van het economisch leven na de bevrijding in Indonesië maakte het noodzakelijk zich in te stellen op een aanzienlijk drastischer deviezenreglementering dan die waarmede vóór de Japanse bezetting kon worden volstaan. Gedurende de eerste jaren zou rekening moeten worden gehouden met een aanzienlijk tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans, ja zelfs met een tekort op de handelsbalans. Hierbij kwam, dat rekening moest worden gehouden met het niet te vermijden verschijnsel, dat de tengevolge der deficitfinanciering in feite gedeprecieerde Indische gulden een lucratieve smokkel met het buitenland en een kapitaalvlucht daarmee stimuleerde. Vervolgens moest het deviezenregime zich thans ook gaan instellen op het betalingsverkeer met Nederland, dat — door tijdelijk verblijf in Nederland of repatriëring naar Nederland van in Indonesië werkende personen van Nederlandse nationaliteit, alsmede door de behoefte aan allerlei bedrijfsvermogens naar Nederland — een zware druk op het deviezenvermogen zou uitoefenen. Met het oog hierop werd door Nederland een aanzienlijk „transfercrediet” verleend voor de betaling van zgn. „invisibles”, gedeeltelijk door middel van een crediet bij de Nederlandse Schatkist (voor uitgaven door de Regering van Indonesië te verrichten in Nederland), gedeeltelijk door een crediet, geadmistreerd in de boeken van De Nederlandsche Bank (voor remises ten behoeve van naar Nederland gerepatriceer-

den en van de Nederlandse kantoren der in Indonesië werkende bedrijven, voorts delegaties, verzekeringspremies, winsten, enz.). Van deze credietmogelijkheden heeft Indonesië in de periode September 1945—ultimo 1948 gebruik gemaakt tot een bedrag van f 850 mln. Ofschoon voorts het goederenverkeer met en via Nederland in principe contant werd verrekend en Indonesië, voor wat de import betreft, zorg droeg voor betaling middels reële transfer, d.w.z. middels export, heeft Nederland bovendien crediet verleend voor met name aangewezen zgn. kapitaalgoederen tot een maximum van f 100 mln. Eind 1948 had Indonesië hierop voor ongeveer de helft getrokken.

Ondanks deze credietmogelijkheden kon aan een bepaalde groep van transferbehoefden van het bedrijfsleven in Indonesië niet worden voldaan. Het betreft hier de achterstallige remiseverplichtingen, ontstaan in de periode Mei 1940-Augustus 1946 (het einde van deze periode werd gemarkeerd door een overeenkomst, volgens welke het sinds September 1945 provisorisch geleide betalingsverkeer met Nederland werd geregeld op grond van technische voorzieningen voor het betalingsverkeer en bepaalde credietafspraken, welke geacht werden in te gaan per 1 Augustus 1946). Deze achterstallige remiseverplichtingen waren, vóór het bedrijfsleven in Indonesië weer op gang was gekomen, grotendeels geconcretiseerd in liquide banksaldi. Die van Nederlandse ondernemingen bedroegen eind 1946 ca f 500 mln. Een bedrag van ongeveer f 220 mln hiervan betrof creditsaldi waartegenover eigenlijke schuldverplichtingen aan Nederlandse ingezetenen (natuurlijke personen en ondernemingen) stonden. Deze groep schuldverplichtingen zijn later aangeduid met de naam van — vooralsnog niet transferable — arriérés. De overige banksaldi waren grotendeels ontstaan door in de jaren 1940-1942 gekweekte niet-uitkeerbare winsten, afschrijvingsbedragen, enz. alsmede door zgn. vluchtkapitalen, vóór 10 Mei 1940 uit Nederland naar Indonesië gemitteerd. Het betreft hier achterstallige remiseverplichtingen in oneigenlijke zin; voor een groot deel zijn de hierbij betrokken gelden inmiddels opnieuw in het bedrijf in Indonesië gestoken.

De deviezenpositie kon vooralsnog de transfer van bovenbedoelde achterstallige remiseverplichtingen, zowel die welke eigenlijke, als die welke oneigenlijke verplichtingen betreffen, niet dragen. De totale transfer uit dezen hoofde werd dan ook opgeschort, behoudens enkele uitzonderingsgevallen. Voor nieuwe remisebehoefden werd begin 1946 een urgentieschema opgesteld, dat sindsdien herhaaldelijk werd aangevuld en gewijzigd, mede op grond van het voortdurend overleg met de Nederlandse Regering, welk, gelijk hierboven reeds werd aangegeven, een groot gedeelte van de transfer — voor zover deze althans remises naar Nederland betroffen — mogelijk maakte door het verlenen van transfercredieten. In het algemeen voorzag dit urgentieschema, voor zover dit betrekking had op remises van het bedrijfsleven, in de voorziening van de volgende vier groepen van transferbehoefden:

- remises uit hoofde van goederenzendingen naar Indonesië;
- remises uit hoofde van de import van diensten (zoals gebruikmaking van „kantoor-service” in Nederland, de zgn. kantoorkosten, en verzekeringen in Nederlands courant);
- remises van kapitaalrevenue;
- remises van lossingen en van afschrijvingsbedragen tot een bepaald maximum per jaar.

Bij dit alles dient men te bedenken, dat een dergelijk urgentieschema niet betekent, dat de hierin niet voorkomende transfers als abnormale transfers zouden moeten worden beschouwd. Het urgentieschema heeft ten doel een beperkte deviezenvoorraad op rechtvaardige wijze te verdelen over de meest urgente behoeften en het zal zaak zijn dit schema soepeler te maken al naar mate de transfercapaciteit van Indonesië groter wordt, totdat over enkele jaren hopelijk geen deviezencontrole meer nodig zal zijn.

De laatste (hierboven onder c. en d.) genoemde transfers werden tot dusverre slechts ten principale in het urgentieschema opgenomen. In feite moest hiervoor nog een regeling worden uitgewerkt en voor de enkele gevallen, waarin reeds sprake kon zijn van transferbehoefte uit hoofde van gemaakte winsten, werd tot dusverre een voorlopige voorziening getroffen, waarbij transfer werd verleend volgens enige nog vage, verdere uitwerking behoevende richtlijnen. Thans zal nader worden ingegaan op bedoelde voorlopige voorzieningen.

Voorlopige voorzieningen.

Reeds in het begin van 1946, toen men nog verkeerde in de allereerste fase van een economische reconstructie van Indonesië, werd getracht een oplossing te vinden voor de vele nieuwe problemen, waarvoor Indonesië zich zag gesteld met betrekking tot het regelen van het buitenlandse betalingsverkeer. In het bijzonder gold dit het betalingsverkeer met Nederland, daar hiervoor in de eerste fase van het deviezenregime van Indonesië — de periode Mei 1940 tot Maart 1942 — uiteraard geen regelingen konden worden getroffen. Voorbereidend werk hiervoor werd verricht door een door de Minister van Financiën in Nederland ingestelde Commissie Valutaverhouding Nederland—Overzeesche Gebiedsdeelen. De adviezen van deze Commissie vormden de grondslag voor een uit Nederlandse en Indische vertegenwoordigers bestaande „Commissie Trip”, welke in April 1946 haar werkzaamheden aanving en aan de Minister van Overzeese Gebiedsdelen en de Minister van Financiën enkele adviezen heeft uitgebracht nopens een reeks van hangende vraagstukken op het gebied van het betalingsverkeer tussen beide gebiedsdelen. Dit overleg werd voortgezet in een organisatorisch meer uitgebouwde vorm, het Coördinatie-College Nederland-Indonesië, dat op geregelde tijden bijeenkomt, afwisselend in een der beide gebiedsdelen. Het College vergaderde in Augustus 1946 in Batavia, in Januari-Februari 1947 te 's-Gravenhage, in October-November 1947 (om bepaalde praktische redenen) wederom te 's-Gravenhage en in September-October 1948 te Batavia. De voornaamste resultaten van de besprekingen van dit College vormen enerzijds het systeem van rekeningen voor het betalingsverkeer tussen Nederland en Indonesië met de daaraan verbonden credietafspraken¹⁾ en anderzijds de regelingen voor de wederzijdse samenwerking op handelspolitiek gebied.

Een der onderwerpen, welke in het overleg met Nederland steeds een punt van bespreking uitmaakte, was de transfer van winst- en afschrijvingsbedragen, daar een regeling hiervoor, gezien de omvang der Nederlandse investeringen in Indonesië, voor Nederland van uitermate groot belang is. In Augustus 1946 werd bij de Batavia-bespreking hieromtrent geconcludeerd, dat transfer zou moeten worden verleend voor winstbedragen, dat echter transfer voor afschrijvingsbedragen in beginsel nog niet zou kunnen worden toegestaan, maar dat met betrekking tot nieuwe investeringen op dit punt wel concessies zouden moeten worden gedaan. Hierbij werd gestipuleerd, dat op het stuk van transfer van winsten en afschrijvingen tegenover Nederland de meestbegunstigingsclausule in acht zou worden genomen, behoudens bepaalde gevallen, waarin Indonesië in een dwangpositie zou verkeren. Zo dit zich echter mocht voordoen, dan zou met Nederland in overleg worden getreden.

Het vraagstuk had echter, gezien het feit dat vele ondernemingen haar bedrijvigheid nog niet of eerst onlangs hadden hervat, voorlopig nog geen actuele betekenis. In de zitting, welke het Coördinatie-College hield in het najaar van 1947, werd het vraagstuk opnieuw aan de orde gesteld. Thans was het zaak te geraken tot een meer concrete regeling en een afspraak omtrent een ten behoeve van winst- en afschrijvingstransfer naar Nederland te verlenen trans-

fercrediet. Het College achtte het inderdaad noodzakelijk, dat deze transfer voorlopig middels crediet zou worden bewerkstelligd. Op grond van de Conclusies van het College stond de Nederlandse Regering een eerste jaarlijks crediet toe van f 50 mln voor de transfer van winsten en van afschrijvingen op nieuwe investeringen. Conform de conclusie van het Coördinatie-College, zouden slechts fiscale afschrijvingen en fiscale winsten mogen worden getransfereerd na aftrek van de hierover verschuldigde belasting. Ook ditmaal had het College gestipuleerd, dat in beginsel, voor wat betreft de transfer van winsten en afschrijvingen, niet ten nadele van Nederlandse ondernemingen zou worden gediscrimineerd. De transfer zou voorts uitsluitend worden toegestaan aan ondernemingen, die ook vóór 1 Januari 1940 winsten en afschrijvingen naar het buitenland plachten over te maken, en tevens, voor wat betreft andere ondernemingen, voor zover deze na die datum nieuw kapitaal uit het buitenland hadden aangetrokken. Voorts werd besloten geen winsttransfer toe te staan, indien de winsten tengevolge van bijzondere omstandigheden als abnormaal zouden kunnen worden beschouwd. Het Deviezeninstituut voor Indonesië zou voor de winst- en afschrijvingstransfer, in overleg met Nederland, een nadere regeling uitwerken.

In het College was voorts gepleit voor de overmaking van afschrijvingsbedragen zowel voor wat betreft oude als nieuwe investeringen. Het onderscheid tussen bedoelde twee vormen van afschrijvingen werd voor de praktijk moeilijk hanteerbaar geacht. Met het oog hierop heeft de Nederlandse Regering in overweging genomen om ook voor afschrijvingen op oud, weder in productie gesteld kapitaal een transfercrediet te verlenen. Het voornemen bestond, in dat geval waarborgen te scheppen, dat de getransfereerde afschrijvingsbedragen t.z.t. in het Koninkrijk weder zouden worden herinvesteed. Hiertoe zouden deze bedragen onder een trustee worden gesteld. Men schatte, dat uit dezen hoofde een suppletoire transferbehoefte zou ontstaan van f 30 mln.

Op grond van het aldus door Nederland toegestane crediet werd door het Deviezeninstituut voor Indonesië op 10 Maart 1948 een regeling voor winsttransfer bekend gemaakt. Al spoedig echter bleek, dat „fiscale winst” en „abnormale winst” te vage begrippen waren en dat hieromtrent nadere richtlijnen zouden dienen te worden vastgesteld. Van ondernemerszijde werd reeds direct stelling genomen tegen een interpretatie van het begrip „fiscale winst” als „belastbare winst”. De Indische Ondernemersbond werd uitgenodigd in een memorandum zijn inzichten met betrekking tot een regeling voor transfer van winsten en afschrijvingen kenbaar te maken. Mede op grond hiervan werd door het Deviezeninstituut voor Indonesië een meer uitgewerkte regeling voorbereid, welke echter nog met Nederland zou moeten worden besproken alvorens zij in werking zou kunnen treden. Om verschillende redenen achtte men het aan Nederlandse ambtelijke zijde gewenst om bedoelde bespreking te doen plaats vinden ter gelegenheid van de komende zitting van het Coördinatie-College. Tijdens deze zitting, welke in September/October 1948 plaats vond, werd in principe ingestemd met de van Indische zijde voorgestelde regeling en werden tevens nieuwe credietbedragen vastgesteld. Intussen waren verschillende aanvragen voor winsttransfer door het Deviezeninstituut voor Indonesië behandeld conform de regeling van 10 Maart 1948.

Na de jongste zitting van het Coördinatie-College werd echter zowel aan Indische als aan Nederlandse zijde behoefte gevoeld, omtrent de consequenties van de door het Deviezeninstituut voor Indonesië ontworpen, meer uitgewerkte, regeling, onderling nader overleg te plegen en hierbij tevens vertegenwoordigers van het Indische bedrijfsleven, zowel in Nederland als in Indonesië, gelegenheid te geven van hun inzichten blijkt te geven. Dit overleg heeft tenslotte geleid tot de regeling voor winst- en afschrijvingstransfer, welke onlangs door het Deviezeninstituut

¹⁾ Zie: A. Oudt, „Het betalingsverkeer tussen Nederland en Indonesië”, in „E.S.B.” van 30 Maart jl., blz. 248.

voor Indonesië bekend werd gemaakt. In een volgend artikel zal deze regeling zelf aan een andere beschouwing worden onderworpen.

Batavia.

E. P. M. TERVOOREN.

DE AFWIKKELING DER GEBLOKKEERDE TEGOEDEN.

Na het uitvoeren van de geldzuiveringsoperatie van 1945 en na het tot stand komen van de Vermogensaanwasbelasting en de Vermogensheffing ineens, kon in 1947 een aanvang worden gemaakt met het opleggen van aanslagen in de beide bijzondere heffingen, terwijl tegeliker tijd de regeling van de afwikkeling der geldzuivering werd gepubliceerd. Deze regeling kwam op het volgende neer.

Nadat de aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon opgelegde heffingen en „oude” belastingen (d.w.z. belastingen in het algemeen verschuldigd over 1945 en voorgaande jaren) waren voldaan, zou de fiscus de geblokkeerde tegoeden (en inschrijvingen in het Grootboek 1946) van deze personen voor afwikkeling vrijgeven. Via het omzetten van een geblokkeerde rekening in een optierekening (een soort tussenrekening), kon de houder dan een van de opties kiezen, die in de Beschikking Afwikkeling Geldzuivering 1947 waren geprojecteerd. Evenzo kon de houder van een vrijgegeven inschrijving Grootboek 1946 deze inschrijving tegen een koers van niet lager dan 98 en tot een maximum van f 10.000 verkopen aan iemand, die nog heffingen moest betalen.

Een uitvoerige uiteenzetting van de afwikkelingsregeling kan hier achterwege blijven, daar deze reeds eerder in dit weekblad werd gegeven¹⁾.

Mijn doel is eerder een overzicht te geven, hoe de inning der heffingen en de afwikkeling van de geblokkeerde tegoeden in 1948 zijn verlopen. De beschikbare statistische gegevens in stellen ons hier toe in staat.

Dat zowel de afwikkeling der geldzuivering als de inning der heffingen inderdaad behoorlijke voortgang hebben gemaakt, blijkt allereerst uit tabel I, die de „Stand der geblokkeerde tegoeden” op verschillende tijdstippen weergeeft. De cijfers, die ten dele op ramingen berusten, zijn ontleend aan het „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”, doch op enigszins afwijkende wijze gegroepeerd.

TABEL I.

Stand geblokkeerde tegoeden.
(in miljoenen guldens)

	31 Dec. 1947	30 Juni 1948	31 Dec. 1948
Saldi van anderen bij De Nederlandsche Bank	41	23	19
Handelsbanken	1.286	1.092	872
Postcheque- en Girodienst ..	57	33	18
Girokantoor der Gemeente Amsterdam	11	9	8
Locale boerenleenbanken:			
a. Spaarrekeningen	535	397	304
b. Lopende rekeningen ..	79	57	32
Rijkspostspaarbank	269	208	173
Bijzondere spaarbanken	239	185	154
Geblokkeerd schatkistpapier niet in handen van banken ..	220	60	—
I Geblokkeerde rekeningen ..	2.737	2.064	1.580
II Inschrijvingen Grootboek 1946	1.741	1.559	1.332
III Zekerheidstellingen	1.340	714	362
Totaal geblokkeerde middelen	5.818	4.337	3.274

Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.”, Jaargang 1949, no. 21.

¹⁾ Zie: „Enkele opmerkingen betreffende de Beschikking Afwikkeling Geldzuivering 1947”, door Mr A. W. Hibbels in „E.-S.B.” van 17 Maart 1948. De wijzigingen, die onlangs in de afwikkelingsregeling zijn gebracht door het tot stand komen van de Wet Afwikkeling Geldzuivering zijn besproken in een artikel van schrijver dezels in het „Weekblad der Belastingen” van 12 en 19 Februari 1949

De in deze tabel opgenomen geblokkeerde rekeningen omvatten ook de optie- en beleggingsrekeningen; die bij de afwikkeling der geldzuivering zijn ontstaan. Enkele posten van deze staat vereisen wellicht enige toelichting; zo bijv. het „Geblokkeerd schatkistpapier niet in handen van banken”. Dit betreft schatkistpapier, dat voor de geldsanering werd gekocht of dat na de geldsanering ten laste van geblokkeerd tegoed werd verworven. De tegenwaarde van dit schatkistpapier werd voor vijf wederom op geblokkeerde rekening gecrediteerd, tenzij men verlenging wenste.

Teneinde nu van het geblokkeerde schatkistpapier af te komen, werd in November 1947 bepaald, dat verlenging niet langer was toegestaan, zodat de opbrengst bij verval of overdracht op geblokkeerde rekening moest worden tegoedgeschreven, waarna de op deze wijze gevormde geblokkeerde tegoeden evenals de andere in de afwikkeling zouden kunnen komen.

Neemt men de post „Geblokkeerd schatkistpapier” dus op alle data op, dan wordt een vergelijking tussen deze data niet beïnvloed. Daar het hier in het algemeen promessen betref, was deze post aan het einde van 1948 geliquideerd.

Dat de inschrijvingen in het Grootboek 1946 in tabel I zijn opgenomen, ligt voor de hand. Deze inschrijvingen zijn immers in 1946 voldaan door storting ten laste van geblokkeerd tegoed en zijn pas op 1 Maart 1949 volledig vrij verhandelbaar geworden.

De in tabel I opgenomen zekerheidstellingen zijn de wel geïnde, doch nog niet verrekende zekerheidstellingen. Deze zijn uiteraard geen geblokkeerd tegoed; dat echter ook deze post is opgenomen, houdt verband met het feit, dat heffingen en oude belastingen ook kunnen worden voldaan door afboeking op zekerheidstellingen.

Zoals men ziet, zijn de geblokkeerde rekeningen en het geblokkeerde schatkistpapier samengeteld onder I; Grootboek 1946 en zekerheidstellingen vormen dan samen met I het totaal aan geblokkeerde middelen.

Evenmin als men de saldi van banken bij De Nederlandsche Bank of bij andere banken tot de hoeveelheid vrij geld mag rekenen, mag men de geblokkeerde saldi van banken tot de geblokkeerde tegoeden rekenen, daar dit een dubbeltelling zou betekenen.

Bovendien zijn de rekeningen van leden der Bedrijfs-groepen Handelsbanken, Effectenhandel, Landbouw-credietbanken en Spaarbanken bij De Nederlandsche Bank of bij een andere bank weliswaar geblokkeerd, doch de gewone geldzuiveringsbepalingen zijn hierop niet van toepassing.

Uit tabel I blijkt, dat de geblokkeerde rekeningen (post I) in 1948 zijn gedaald van f 2.737 miljoen tot f 1.580 miljoen, d.w.z. met f 1.157 miljoen. Ons doel is thans deze afneming te verklaren, waarbij eerst de betaling van belastingen e. d. aan de Overheid en daarna het gebruikmaken der opties zal worden besproken.

A. De factor, die het eerst in gedachten komt, is natuurlijk de *voldoening van aanslagen in de buitengewone heffingen*.

Uit de maandelijkse perscommuniqué's van het Ministerie van Financiën omtrent de stand van 's Rijksmiddelen zijn de cijfers van Tabel II berekend.

TABEL II.

Ontvangsten op de beide heffingen.
(in miljoenen guldens)

	1947	1948	Totaal
Betaling uit geblokkeerde rekeningen en met Grootboek 1946	54,5	726,8	781,3
Arboeking op zekerheidstellingen	16,8	513,1	529,9
Betaling met staatsobligaties ..	1,6	344,3	345,9
Betaling met vrij geld	26,1	464,8	490,9
Totaal ontvangsten	99,0	2.049,0	2.148,0

In dit artikel interesseert ons vooral de eerste post. Hoe gedetailleerd bovenstaande cijfers ook zijn, het valt te betreuren, dat er geen splitsing is gemaakt tussen de betalingen uit geblokkeerd tegoed en die met Grootboek 1946. Thans is een raming nodig en daarvoor wordt uitgegaan van een opmerking van de Minister van Financiën ²⁾ dat naar schatting de betalingen op de heffingen met geblokkeerd geld en met Grootboek 1946 ongeveer even groot zullen zijn geweest. Wij kunnen dan aannemen, dat f 365 miljoen (d.i. ongeveer de helft van f 726,8 miljoen) in 1948 op de heffingen is betaald met geblokkeerd geld, waarmee de eerste oorzaak van de vermindering van het geblokkeerde tegoed is bepaald.

Uiteraard zijn in dit bedrag van f 365 miljoen ook begrepen de betalingen met tegoed op optierekening, dat door middel van het zgn. vermogenschangement van derden werd verkregen. Deze derden verwierven dan onroerende goederen van of hypothecaire vorderingen op de belastingsschuldigen. Minister Lieftinck heeft in de Eerste Kamer geraamd, dat ongeveer f 25 miljoen op deze wijze is betaald ³⁾.

B. Behalve heffingen kan men ook opgelegde *zekerheidsstellingen* uit geblokkeerd tegoed betalen.

Uit de bovengenoemde overzichten van het Ministerie van Financiën inzake de Rijksmiddelen blijkt, dat er in 1948 nog f 98,5 miljoen aan zekerheidsstellingen is betaald. Dit bedrag geeft de netto-ontvangsten aan, dus het overschot van ontvangsten boven terugbetalingen. Zekerheid kan worden gesteld zowel uit geblokkeerd tegoed en met Grootboek 1946 als met vrij geld.

Op grond van het feit, dat men een zekerheidsstelling in de eerste plaats met geblokkeerd geld of Grootboek zal voldoen en gelet op de verhouding, waarin beide in tabel I voorkomen, is het aannemelijk, dat van de f 98,5 miljoen ontvangen zekerheidsstellingen ongeveer f 50 miljoen met geblokkeerd geld zal zijn voldaan.

C. Logischerwijze volgt thans, de *betaling van oude belastingen*, d.w.z. belastingen, verschuldigd (globaal gesproken) over 1945 en voorgaande jaren. Over deze post is echter geen enkel zelfstandig cijfer beschikbaar, zodat we deze later in de sluitpost zullen moeten vinden.

Indien wij thans overgaan tot de wijze, waarop het gebruik maken der verschillende *opties* heeft bijgedragen tot de vermindering der geblokkeerde tegoeden, dan is voor het bedrijfsleven ongetwijfeld de belangrijkste optie:

D. *het inschrijven op 3 pCt Investeringscertificaten en op 3½ pCt Beleggingscertificaten.*

Over de stand van deze inschrijvingen worden maandelijks door het Ministerie van Financiën mededelingen gedaan.

Op 31 December 1948 was deze stand als volgt:

1. Investeringscertificaten f 424 mln.
2. Beleggingscertificaten f 14 mln.

Deze bedragen werden overgeboekt naar 's Rijks Schatkist ten laste van de optierekeningen. Daar deze ook begrepen zijn in de geblokkeerde rekeningen van tabel I, is hiermede weer een belangrijk deel van de vermindering van die geblokkeerde rekeningen verklaard.

E. Voor particulieren, verenigingen, stichtingen e.d. is de optie der *beleggingsrekening* ingevoerd, d.w.z. dat deze personen en instellingen maximaal f 3.500 ten laste van hun tegoed op optierekening naar een beleggingsrekening mogen overboeken.

Elk jaar wordt dan een vijfde van dit bedrag vrijgegeven, echter met een minimum van f 300. Op 1 Juni

1948 kwam van de toen bestaande beleggingsrekeningen het bovengenoemde deel vrij, terwijl bij het openen van een dergelijke rekening na 1 Juni 1948 onmiddellijk het bedrag, waarop men recht had, naar vrije rekening werd overgeboekt. Over de omvang van de tegoeden op beleggingsrekening bestaan enkele gegevens, die wij hier zullen vermelden.

In de eerste plaats publiceert het C.B.S. regelmatig een overzicht van de „Geblokkeerde en vrije rekeningen bij 42 Handelsbanken”, welk overzicht wordt verstrekt door De Nederlandsche Bank. De desbetreffende cijfers zijn vermeld in tabel III.

De splitsing van deze tabel gaat verder dan de verdeling van tabel I. Naast de geblokkeerde rekeningen (in enge zin) worden optie- en beleggingsrekeningen apart genoemd; terwijl tabel I slechts het totaal van deze 3 soorten vermeld als „geblokkeerde rekeningen” (in ruime zin).

TABEL III.

Geblokkeerde en vrije rekeningen bij 42 Handelsbanken.
(in miljoenen gulden).

		Geblok- keerde reke- nin- gen	Optie- reke- nin- gen	Beleg- gings- reke- nin- gen	Vrije reke- nin- gen	Totaal der splits- bare tegoeden
31 December	1947	1.151	—	—	2.992	4.143
31 Januari	1948	1.120	16	14	3.008	4.159
29 Februari	1948	1.099	25	24	3.082	4.230
31 Maart	1948	1.078	43	30	3.157	4.325
30 April	1948	1.005	86	36	3.157	4.285
31 Mei	1948	955	69	48	3.248	4.319
30 Juni	1948	850	89	34	3.242	4.315
31 Juli	1948	751	106	46	3.250	4.153
31 Augustus	1948	684	118	56	3.199	4.057
30 September	1948	657	124	65	3.239	4.086
31 October	1948	634	129	71	3.165	3.998
30 November	1948	592	129	76	3.183	3.979
31 December	1948	555	132	81	3.212	3.981

Bron: Statistische Bulletins van het C.B.S.

De cijfers van tabel III hebben betrekking op ongeveer 90 pCt van het Nederlandse handelsbankwezen. We maken daarom vermoedelijk slechts een kleine fout, als we de daarin vervatte gegevens met 10 pCt verhogen en de dan gevonden cijfers betrekken op alle handelsbanken. Zo zou dan het tegoed op beleggingsrekening bij de handelsbanken per 31 December 1948 bij benadering f 90 miljoen hebben bedragen en op 30 Juni 1948 ongeveer f 37 miljoen.

Inzake het tegoed op beleggingsrekening bij de gezamenlijke boerenleenbanken is slechts bekend, dat dit per 30 Juni 1948 f 59 miljoen bedroeg ⁴⁾. Verder is noch van de Rijkspostspaarbank, noch van de bij de Nederlandsche Spaarbankbond aangesloten spaarbanken bekend, welke bedragen zij op beleggingsrekening hadden uitstaan, zodat een berekening wel zeer moeilijk wordt.

Indien men echter de f 59 miljoen aan beleggingsrekeningen bij de boerenleenbanken per 30 Juni 1948 vergelijkt met de f 37 miljoen aan diezelfde rekeningen op dezelfde datum bij de handelsbanken dan zou uit de reeds berekende f 90 miljoen van alle handelsbanken een half jaar later f 150 miljoen voor de boerenleenbanken aan het einde van 1948 kunnen volgen.

Daar het gemiddelde tegoed bij spaarbanken steeds lager is dan bij boerenleenbanken, kan men aannemen, dat bij de eerstgenoemde banken een groter deel van de geblokkeerde tegoeden reeds aanstonds naar beleggingsrekening is overgeboekt dan bij de laatstgenoemde. Men had nl. voor geblokkeerde rekeningen van f 500 en minder geen machtiging van de Belastingdienst nodig om ze naar optierekeningen te kunnen overbrengen,

²⁾ In de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer betreffende het wetsontwerp tot afwikkeling der geldzuivering, zitting 1948-1949, Stuk 837, no. 38a, blz. 5.

³⁾ Handelingen Eerste Kamer 1948-1949, blz. 119.

⁴⁾ Ontleend aan de Maandelijks Mededelingen van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven, Juli-Augustus 1948, blz. 7175.

en al deze kleine bedragen zijn natuurlijk direct op beleggingsrekening geboekt

Voor de gezamenlijke spaarbanken kan dan, mede op grond van de cijfers in tabel I, eveneens f 150 miljoen aan beleggingsrekeningen op het einde van het jaar worden geraamd⁵⁾.

De geblokkeerde tegoeden bij De Nederlandsche Bank en de girodiensten leggen niet veel gewicht in de schaal, doch hier kunnen wij toch wel minstens f 10 miljoen aan beleggingsrekeningen ramen.

Vatten wij de schattingen nog eens samen, dan krijgen we (in miljoenen gulden):

Handelsbanken	90
Boerenleenbanken	150
Spaarbanken (R.P.S. en Spaarbankbond)	150
Ned. Bank en girodiensten	10
	400

Het bedrag van f 400 miljoen geeft uiteraard alleen de nog bestaande beleggingsrekeningen weer, dus na aftrek van het vrijgekomen deel, en is, het behoeft geen betoog, slechts een zeer globale raming.

Eerst thans kunnen wij komen tot de berekening van de afnemings der geblokkeerde tegoeden, voor zover deze veroorzaakt is door het vrijgeven van een deel der beleggingsrekening.

Deze berekening is nog veel lastiger dan de schatting van het bedrag aan tegoeden op beleggingsrekening.

Weliswaar is sinds 1 Juni 1948 20 pCt vrijgekomen van elke beleggingsrekening, die op die 1e Juni bestond, of later geopend werd, doch de minimum-vrijgave bedroeg f 300, zodat men beneden f 1.500 in feite een hoger percentage tot zelfs 100 pCt van zijn geblokkeerde tegoed vrij kreeg.

Het hangt van het aantal beleggingsrekeningen van elke omvang af, welk deel nu werkelijk is vrijgekomen. Bij de spaarbanken zal dit bijv. hoger zijn dan bij de boerenleenbanken, omdat het gemiddelde tegoed hier kleiner is en er dus een relatief groter percentage is vrijgegeven.

Indien in werkelijkheid 20 pCt was vrijgekomen, dan zou dit een bedrag van f 100 miljoen hebben betekend; immers, het resterende deel ad f 400 miljoen zou dan 80 pCt zijn.

Zoals gezegd, is dit bedrag te laag, want door het minimum van f 300 is in feite een groter deel naar vrije rekening geboekt. Indien men i.p.v. $\frac{1}{5}$ bijv. $\frac{1}{3}$ zou aannemen, dan was het vrijgekomen bedrag te berekenen op f 200 miljoen. Elk percentage is uiteraard arbitrair; slechts is zeker, dat het wel wat hoger is dan 20 pCt. Resumerend zouden wij daarom willen aannemen, dat van de beleggingsrekeningen f 150 à 200 miljoen is vrijgekomen, met welk cijfer wederom een aanmerkelijk deel van de vermindering, die tabel I te zien geeft, is verklaard. Onder het zojuist geschatte bedrag zullen we ook begrijpen de bedragen op optierekening beneden f 100, die eveneens zijn vrijgekomen.

F. Een factor van quantitatief geringe betekenis is waarschijnlijk het sluiten van verzekeringen met optiegeld geweest. Het gebruik maken van deze optie leidt er toe, dat een tegoed op optierekening van de verzekerde vrij wordt bij de verzekeringmaatschappij, zodat het totale geblokkeerde tegoed rechtstreeks vermindert. Gegevens over het gebruik, dat van deze optie is gemaakt, zijn echter niet voorhanden.

Tot slot zijn er nog enkele factoren, waarover geen cijfers bekend zijn, doch die vermoedelijk slechts kleine bedragen betreffen. Deze zijn de volgende:

⁵⁾ Uit het zoëven verschenen jaarverslag 1948 van De Nederlandsche Spaarbankbond blijkt, dat het tegoed op beleggingsrekening bij de bijzondere spaarbanken per ultimo 1948 op f 76 mln wordt aangenomen.

G. Het geblokkeerde tegoed is vermeerderd door betalingen vanwege het Rijk op geblokkeerde rekening. Salarissen van tijdens de bezetting, vergoedingen voor diensten, die vóór de geldsanering zijn gepresteerd, kortom alle betalingen, die verband houden met een feit, dat zich voor de geldsanering heeft voorgedaan, werden in 1948 in het algemeen geblokkeerd afgerekend, met uitzondering van een bedrag van f 1.000, dat bij elke dusdanige betaling vrij werd uitgekeerd.

Natuurlijk kan het in 1948 door het Rijk betaalde geblokkeerde bedrag niet meer zo groot zijn, daar de afrekeningen met betrekking tot de oorlogsperiode langzamerhand teneinde lopen en bovendien de zojuist genoemde vrije f 1.000 het te blokkeren bedrag verminderde.

H. De gewone deblokking door De Nederlandsche Bank vond dit jaar nog voortgang, zij het ook, dat het aantal verleende bijzondere vergunningen zeer sterk werd beperkt, naarmate de afwikkeling der geldzuivering op gang kwam en aanvragers naar de opties der Investeringscertificaten en der beleggingsrekening konden worden verzeven.

In 1947 werd voor f 188 miljoen deblokking verleend⁶⁾; in 1948 zal het hierop betrekking hebbende cijfer echter slechts enkele tientallen miljoenen gulden hebben bedragen.

De enige algemene vergunning, op grond waarvan deblokking nog tot stand kwam, was die, waarbij van deblokking van onderlinge molestverzekeringmaatschappijen uit hun geblokkeerde tegoeden ten gunste van een zgn. herstelrekening van de verzekerde bij de Herstelbank werden mogelijk gemaakt.

Samenvatting.

Indien de thans gevonden resultaten nog eens worden samengevat, dan verkrijgt men de volgende opstelling, waarbij alle bedragen in miljoenen gulden zijn uitgedrukt:

Vermindering geblokkeerde rekeningen	1.157
(post I van tabel I)	
Factoren die vermindering veroorzaken:	
A. Betaling heffingen	ca 365
B. Betaling zekerheidsstellingen	ca 50
D. 1. Inschrijving op	
Investeringscertificaten	424
D. 2. Inschrijving op	
Beleggingscertificaten	14
E. Vrijgave van een deel der beleggingsrekeningen en restanten van optierekeningen	150 à 200
	1.000 à 1.050
Verskil	100 à 150
Factoren, die vermindering veroorzaken:	
C. Betaling „oude” belastingen.	
F. Verzekeringsoptie.	
H. Deblokking.	
Factor, die vermeerdering veroorzaakt:	
G. Betaling op geblokkeerde rekening.	
Totaal C, F, H en G	100 à 150

Een verrassende conclusie is, dat volgens de hierboven berekenen, ten dele geschatte, cijfers van de beleggingsrekening als optie meer gebruik zou zijn gemaakt dan van de inschrijving op Investeringscertificaten.

Rotterdam.

Drs H. W. J. BOSMAN.

⁶⁾ Ontleend aan het Jaarverslag van De Nederlandsche Bank over 1947, blz. 44.

HET STREVEN NAAR EEN DOELMATIG GRONDGEBRUIK IN DE LANDBOUW.

„Zo valt er veelal nog verbazend veel te verrigten; want welk een groot tijdverlies eene verkeerde akkerverdeeling te weeg brengt, hoeveel grond daardoor geheel onvoortbrengend blijft, of slechts halve oogsten geeft, weet een ieder die het bebouwen onzer, gewoonlijk aan dit euvel

lijdende, enken en esschen kent. Vrij wat meer trekvee dan noodig is; mager vee dat, op grooten afstand, in slecht behandelde weiden zijn voedsel zoeken moet, en een gedeelte van de mest op den weg doet verloren gaan; halve oogsten, door verdroogen of verdrinken, zijn de onmiddellijke nadeelen eener slechte akkerverdeeling", aldus Dr W. C. H. Staring in zijn Huisboek voor de Landman in Nederland.

Deze verkeerde akkerverdeling — in hedendaagse terminologie het versnipperde grondgebruik — wordt reeds door Dr Staring als een kanker in onze landbouw gehekeld. En terecht, immers de plattegrond van een landbouwbedrijf oefent grote invloed uit op de economische voorwaarden, waaronder aan het productieproces kan worden deelgenomen.

Men denke in dit verband niet alleen aan de arbeidsverspilling welke plaats grijpt door het heen en weer lopen naar en van de gebruikspcelen doch ook aan de belemmeringen die een ondoelmatige ligging veroorzaakt om tot toepassing van rationele bedrijfsmethoden over te gaan. Vooral op een verhoging van de arbeidsproductiviteit in de landbouw moeten alle krachten worden gericht en het lijdt geen twijfel, dat het economisch grondgebruik hierbij een zeer belangrijke rol vervult.

Wil men de interne economische organisatie verbeteren — rationaliseren — teneinde de kostprijs te kunnen verlagen om zodoende de rentabiliteit in deze sector te verhogen, dan blijkt de bedrijfsplattegrond veelal zelfs van primordiaal belang te zijn. Immers, de versnippering van de gebruikspcelen, die van een hoeve uit worden geëxploiteerd kan dermate ernstige vormen hebben aangenomen, dat het bedrijfseconomisch gezien onverantwoord zou zijn aan het gebruik van machines en werktuigen verdere uitbreiding te geven, omdat een rationele aanwending hiervan eenvoudig praktisch onmogelijk is.

Enkele cijfers.

Dat het versnipperde grondgebruik een zeer ongunstige invloed op de productiekosten uitoefent, is in landbouwkringen reeds lang een communis opinio. Hoe verder van je land hoe dichter bij je scha, zegt de praktische boer, waarmede het hier aan de orde zijnde vraagstuk aardig wordt geïllustreerd.

In het Friese Landbouwblad van 11 Juli 1948, waarin is opgenomen een résumé-rapport naar aanleiding van een door de Friese Maatschappij van Landbouw uitgeschreven vraagpunt, welk rapport door Ir J. H. Tonkes is samengesteld, vindt men omtrent het versnipperd grondgebruik belangwekkende schattingen. De meeste afdelingen schatten de extra kosten als gevolg van de bestaande oneconomische gebruikstoestand op f 100 per ha. Sommige afdelingen komen zelfs tot hogere bedragen, andere daarentegen tot lagere.

Wij hebben getracht na te gaan, in hoeverre een dergelijke schatting als juist kan worden aanvaard. De desbetreffende berekening — een schets ervan moet wegens plaatsruimtegebrek achterwege blijven — leidde tot de conclusie, dat men de genoemde extra kosten van ca f 100 per ha dient te beschouwen als de extra kosten per ha voor gebieden met een zeer ongunstige gebruiksverkaveling. Een gemiddelde kostenbesparing bij een doelmatiger gebruiksverkaveling van f 50 per ha, zoals door Ir Tonkes wordt geschat, lijkt ons stellig niet overdreven. Neemt men voorts met hem aan, dat 40 pCt van de Nederlandse cultuurgrond slecht is verkaveld, dat is dus ca 1 miljoen ha, dan komt men op een jaarlijkse besparing van 50 miljoen gulden.

Het ligt voor de hand, dat de steeds toenemende agrarische bevolkingsdruk op het toch al zo zeer versnipperde grondgebruik een ongunstige invloed moest uitoefenen. Dikwijls zijn als gevolg van de landhonger goed verkavelde bedrijven uit elkaar gerukt, al zijn er natuurlijk streken aan te wijzen, waar dit niet, of althans in betrekkelijk geringe mate, is geschied.

Het Groninger bekleemrecht, dat ondeelbaar is, en de Twentse „blijverszede" bijv. hebben in dit opzicht heilzaam gewerkt. Maar in het algemeen is het grondgebruik door de talrijke rechtshandelingen als pacht, koop en verkoop en vooral boedelscheiding steeds verder versnipperd en hebben zich in de landbouw geleidelijk gebruikstoestanden ontwikkeld, die een economische verheffing van ons platteland thans zeer in de weg staan. De slechte bedrijfsverkaveling is onlangs door het Centraal Bureau voor de Statistiek onderzocht en geregistreerd.

Gebleken is bijv. dat de zgn. één-kavelbedrijven in Nederland slechts een kwart van de oppervlakte cultuurgrond beslaan. Zoals te verwachten was, bleek deze groep het sterkst vertegenwoordigd te zijn in Groningen en het slechtst in Limburg.

Een zeer vèrgaande versnippering van het grondgebruik kon behalve in Limburg worden geconstateerd in de provincies Drente, Noord-Brabant en ook Zeeland, waar zeer veel bedrijven voorkomen, welke in 15 tot 24 kavels uiteenvallen. In de overige provincies is dit in veel mindere mate het geval, terwijl in Utrecht deze vorm van versnippering niet blijkt voor te komen.

Waar het doorvoeren van rationele bedrijfsmethoden in de landbouw veelal op de ongunstige verkavelingstoestanden afstuit, behoeft het geen verwondering te wekken, dat in landbouwkringen het vraagstuk van het versnipperde grondgebruik opnieuw aan de orde is gesteld. Door de onder de Afdeling Grond- en Pachtzaken van het Ministerie van Landbouw ressorterende consulentes voor Grond- en Pachtzaken zijn reeds verschillende originele pogingen gedaan om tot ruiling van het grondgebruik te komen, doch de resultaten zijn zeer beperkt gebleven, daar de vrijwillige medewerking van alle daarbij betrokkenen is vereist. Niettemin zijn door deze pogingen belangrijke ervaringen opgedaan t.a.v. de mogelijkheden, welke op dit vrijwel maagdelijke terrein van de grondgebruiksruil sluimeren.

Het streven naar een oplossing, welke op korte termijn een verbetering van de ruimtelijke structuur van het landbouwbedrijf belooft, schijnt dan ook zonder hulp van de wetgever niet goed uitvoerbaar.

Ruilverkaveling en pachtverhouding.

Reeds enige decennien — de eerste vrijwillige ruilverkaveling kwam in 1916 op Ameland tot stand — kennen we het systeem van verkaveling naar de eigendom met een „regeling" van de pachtverhouding.

De verspreid liggende eigendomskavels worden derhalve bij één ruilverkaveling opnieuw ingedeeld, d.w.z. zoveel mogelijk bij elkaar gevoegd en dit brengt met zich, dat, voor zover de eigendom is verpacht, de pachtverhouding opnieuw moet worden geregeld, daar tevens het pachtobject een wijziging heeft ondergaan.

Wat de wetgever met „regelen" (art. 19 Ruilverkavelingswet) heeft bedoeld, is bij gebreke van een toelichting op de wetstekst niet bekend, terwijl zich evenmin jurisprudentie omtrent dit artikel heeft gevormd. In de praktijk wordt aangenomen, dat „regelen" niet meer inhoudt dan het koppelen van dezelfde pachter aan dezelfde verpachter op zijn toebedeelde eigendomskavels in het nieuwe object.

De vraag dient echter te worden gesteld, of een eigenaar kan worden gedwongen met zijn (oude) pachter een (nieuwe) pachtverbintenis aan te gaan, want in het begrip „regelen" ligt dit niet besloten.

Kan een eigenaar naar onze opvatting wettelijk niet worden verplicht met zijn oude pachter te contracteren, hetzelfde geldt à fortiori voor een nieuwe pachter. En hierin ligt een vrij ernstige tekortkoming welke de ruilverkaveling aankleeft, want een verkaveling naar de eigendom brengt niet altijd een sanering van de gebruikstoestand met zich en vooral om het laatste gaat het in de landbouw! Het kan, landbouw-economisch gesproken, ongewenst zijn, dat een eigenaar aan dezelfde pachter blijft gekoppeld, omdat dit voor een pachter niet zelden betekent, dat hij na de

ruilverkaveling verder van zijn bedrijf moet pachten, hoewel de eigenaar zijn verspreide (verpachte) percelen netjes in één blok ziet verkaveld. Hetzelfde doet zich voor wanneer een pachter in de directe omgeving van zijn bedrijf los land bijpacht van verschillende eigenaren.

Ter bevordering van een economisch en dus rationeel grondgebruik moet het daarom noodzakelijk worden geacht, dat de wet aan de ruilverkavelingsinstanties de bevoegdheid geeft een zodanig „koppelsysteem” toe te passen, waardoor ook bij de pachtverhouding een economisch grondgebruik meer dan tot dusverre is gewaarborgd.

De ordening van het grondgebruik bij een ruilverkaveling moet volledig zijn, waaruit voortvloeit, dat krachtens de wet niet alleen pachtovereenkomsten moeten kunnen worden opgeheven, doch zoodoorg nieuwe moeten kunnen worden gevestigd, indien een eigenaar hiertoe niet vrijwillig wenst over te gaan, doch zulks in het belang ener rationele gebruiksverkaveling nodig is.

Het dwingend vestigen van een pachtverbintenis zal uiteraard alleen voor verpachtende eigenaren (niet boeren) kunnen gelden, derhalve niet voor hen, die de grond zelf exploiteren of hiertoe als gevolg van een ruilverkaveling willen overgaan, bijv. eigen boeren, die een perceel los land hebben verpacht wegens ongunstige ligging t.o.v. hun bedrijf.

Tekortkomingen der ruilverkaveling.

Zoals uit het voorgaande reeds kon worden afgeleid, moet een economisch gezonde gebruikstoestand als fundamenteel voor de toepassing van rationele bedrijfsmethoden in de landbouw worden gezien. De ruilverkaveling, welke in haar strijd tegen het versnipperde grondgebruik ongetwijfeld reeds belangrijke resultaten heeft geboekt, kost echter niet alleen veel geld, doch ook veel tijd. Houden wij ons bijv. aan een mededeling van de Directeur van de Cultuurtechnische Dienst, dat tenminste nog 250.000 ha cultuurgrond moet worden verkaveld en dat zal worden gestreefd de capaciteit tot ca 10.000 ha per jaar op te voeren, dan zal het nog 25 jaren duren, vóórdat de Nederlandse cultuurgrond is verkaveld. Mogelijk blijft het intussen, dat deze schatting niet kan worden gerealiseerd, daar het tempo der ruilverkaveling in hoge mate van de beschikbare deskundige krachten afhankelijk is en er een tekort aan landmeters en arbeiders bestaat.

Het verkavelen naar de eigendom maakt voorts het treffen van cultuurtechnische voorzieningen, zoals aanleg van ontsluitingswegen, ontwateringswerken en veelal ook ontginningen noodzakelijk. En naarmate meer van dergelijke werken moeten worden uitgevoerd, wordt de ruilverkaveling uiteraard nog duurder. Voor nieuwe gronden worden zodoende wel bedragen genoemd van f 3.000 à f 5.000 per ha, bedragen, welke vooral op kleinere werken des te zwaarder drukken.

De aan de ruilverkaveling verbonden kosten zouden natuurlijk nog belangrijk stijgen, indien daarmede het stichten van nieuwe bedrijven gepaard zou gaan. De ruilverkaveling beperkt zich echter tot samenvoeging van de percelen van één eigenaar in één blok zonder daarop nieuwe gebouwen te stichten. In verband met de enorm gestegen bouwkosten zal hieraan voorlopig ook wel niet kunnen worden gedacht en zal men zich gaarne tevreden stellen met de toch reeds grote voordelen, welke een ruilverkaveling zonder verplaatsing van boerderijen biedt. Men aanvaardt het feit, dat van een ruilverkaveling geen maximum profijt kan worden getrokken, hetgeen vooral spreekt in streken waar van oudsher de boerderijen in de dorpskom zijn gelegen en het land in verspreid liggende percelen rond deze dorpskern wordt geëxploiteerd. Het resultaat van een ruilverkaveling kan dus mede daardoor niet altijd volledig zijn. Weliswaar wordt het aantal te bewerken percelen verminderd en hieraan een betere vorm gegeven, doch de gemiddelde afstand van de boerderij tot de te bewerken percelen kan niet

ingrijpend worden gewijzigd, met als gevolg, dat nog een aanzienlijk tijdverlies bij de exploitatie blijft bestaan¹⁾.

Zonder iets te kort te doen aan de resultaten, welke door middel van ruilverkavelingen zijn en kunnen worden verkregen kan o.i. op grond van het vorenstaande wel worden gesteld, enerzijds, dat een ruilverkaveling een kostbaar en tijdrovend middel is om het grondgebruik te ordenen, anderzijds, dat ze niet altijd tot een optimale gebruikstoestand voert dewijl het vestigen van pachtverhoudingen tegen de wil van de eigenaar niet mogelijk is en het verplaatsen van boerdrijven achterwege moet worden gelaten.

De vraag ligt dan ook voor de hand, of bij het streven naar een ordening van het grondgebruik met een verkaveling naar de eigendomstoestand, aangevuld met een regeling, welke ook het gebruik van de gronden zo doelmatig mogelijk doet zijn (zie hierboven), kan worden volstaan. Concreter gezegd: er is aanleiding naast de methode van eigendomsverkaveling een andere methode te volgen, die rechtstreeks op de gebruikstoestand is gebaseerd en waarbij slechts tot eigendomsruil wordt overgegaan voor zover deze een onvermijdelijke voorwaarde is om de gebruikstoestand in een bepaalde streek te verbeteren, al naar het doel, dat men zich als bereikbaar heeft voorgesteld.

Grondgebruiksruil.

Voorop gesteld zij, dat deze verkavelingsmethode slechts wordt verdedigd naast de bestaande ruilverkaveling en niet ter vervanging daarvan. Immers dient wel te worden beseft, dat een ruilverkaveling verschillende voordelen meer biedt doordat zij met de eigendomsruil een doelmatig wegnnet, een juiste vorm van de kavels en een goede afwatering gepaard doet gaan.

De versnipperde gebruikstoestand in de landbouw kan echter behalve door ruilverkaveling ook worden bestreden door samenvoeging en ruil van gebruikskavels en hiervoor komen vooral in aanmerking streken, waar het pachtstelsel overheerst. Ter onderscheiding van een ruilverkaveling wordt dit systeem van verkavelen als grondgebruiksruil aangeduid, omdat van de gebruikstoestand wordt uitgegaan, teneinde tot een meer rationeel grondgebruik te komen.

Er is dus een verschil in uitgangspunt. De praktische betekenis van deze onderscheiding komt nu hierop neer, dat bij grondgebruiksruil slechts complementair tot eigendomsruil wordt overgegaan, want binnen het kader van een gebruiksruil kan een eigendomsruil tussen eigenaren-gebruikers onvermijdelijk blijken, wil men de gebruikstoestand in een bepaalde streek verbeteren. En tenslotte blijft de uitvoering van cultuurtechnische werken zoveel mogelijk achterwege.

Dit laatste heeft uiteraard een nadeel. Want doordat de ruiling van het grondgebruik zich beperkt tot uitvoering van die werken, welke de samenvoeging en ruil van gebruikspcelen vergemakkelijken, zal het voordeel vergeleken bij een ruilverkaveling in dit opzicht ook minder groot zijn. Cultuurtechnisch werk ware derhalve slechts uit te voeren om eventuele verschillen in ligging tussen de te ruilen gebruikspcelen te nivelleren en daardoor de gebruiksruil aantrekkelijk te maken, bijv. het aanleggen van een uitpad of verbindingsweg. Deze methode van verkaveling is zodoende minder kostbaar en neemt weinig tijd in beslag. Ze betekent tevens een besparing op het overheidsbudget, terwijl de kosten praktisch nihil zijn als met een eenvoudige administratieve gebruiksruil kan worden volstaan. Er zullen dan slechts nieuwe pachtovereenkomsten moeten worden gesloten, die de Grondkamer als instelling die goede pacht- (lees gebruik-)

¹⁾ Op het feit, dat uit een ruilverkaveling niet altijd de meest gewenste gebruikstoestand resulteert, wordt ook gewezen in het reeds genoemde résumé-rapport van de Friesche Maatschappij van Landbouw.

toestanden bevordert, gratis zou kunnen toetsen. Er resteren dan de zegelkosten. Wanneer in een plan van gebruikswaarde een complementaire eigendomsruil voorkomt, zijn er natuurlijk ook overdrachtskosten.

Grondgebruikswaarde, we willen dit niet verhelen, is geen panacée voor alle kwalen, doch is ruilverkaveling dit wel?

Elk streven naar een doelmatiger verkaveling zal er mede op gericht moeten zijn het gebruik van de landerijen zoveel mogelijk in de directe omgeving van de bedrijfsgebouwen te brengen. En nu schijnt het ons toe, dat vooral in streken, waar veel zgn. losse landerijen worden „bijgepacht”, door de directe methode van verkaveling naar het gebruik in de verspreide gebruikstoestand reeds een belangrijke verbetering kan worden gebracht. Wij geloven zelfs, dat deze methode de voorkeur verdient boven een eigendomsverkaveling, omdat bij de laatste de losse percelen van één eigenaar bij elkaar worden gevoegd. Het gevolg hiervan is niet zelden, dat de gebruikstoestand voor degene, die van zijn hoeve uit zo'n los perceel exploiteert, ongunstiger wordt, daar het een zuiver toeval betekent, wanneer dit perceel na de ruilverkaveling dicht bij de hoeve komt te liggen. Hetzelfde verschijnsel doet zich voor in het geval dat van diverse eigenaren los land wordt bijgepacht, hetgeen in de praktijk veelvuldig voorkomt.

Zou men echter van een bepaalde hoeve uit diverse verspreid liggende percelen van één eigenaar exploiteren, dan heeft de eigendomsverkaveling wel dit voordeel, dat het heen en weer lopen tenminste wordt beperkt tot één perceel.

We wezen er reeds op, dat binnen het kader van een gebruikswaarde een eigendomsruil soms noodzakelijk is teneinde de gebruikstoestand in een bepaald gebied — binnen de grenzen van het mogelijke — te ordenen. Stel bijv. het geval, dat een pachter-gebruiker enige km van het bedrijf verwijderd een perceel in eigendom „erbij” exploiteert en dit perceel niet kan worden gemist om de gebruikstoestand in deze streek te saneren. Het moet dan mogelijk zijn een eigendomsruil tot stand te brengen, zo nodig tussen verschillende eigenaren.

Denkbaar is voorts een complementaire eigendomsruil tussen verpachtende eigenaren met het doel dezelfde verpachters aan dezelfde pachters „gekoppeld” te laten, wanneer partijen daaraan zelf de voorkeur geven en de eigenaren hiertoe de eigendom zouden willen ruilen.

Maar zeker zal o.i. bij een ruiling van het grondgebruik een aanpassing van de eigendom aan het gebruik kunnen worden aanvaard, indien dit geschiedt op zuiver landhuishoudkundige overwegingen.

Met het oog op bepaalde streken van ons land, waar het versnipperde grondgebruik hoofdzakelijk zijn oorzaak vindt in een historisch gegroeide ondoelmatige verpachting, lijkt het dan ook verantwoord de ruiling van het grondgebruik naast de ruilverkaveling een wettelijke basis te geven.

's-Gravenhage.

C. F. HANEGRAAFF.

INGEZONDEN STUK.

NOGMAALS: BEHANDELING VAN DUITSE MERKEN BIJ HET TOEKOMSTIGE VREDESVERDRAG.

Mr M. Oppenheimer te 's-Gravenhage schrijft ons:

Het naschrift van Ir Hijmans onder mijn ingezonden stukje in het nummer van 23 Februari jl. doet er mij prijs op stellen, te doen uitkomen, dat aan de deskundigheid op hun gebied van degenen, die aan de bijeenkomsten der Internationale Kamer van Koophandel deelnemen, ook door mij niet wordt getwijfeld.

Ik heb slechts opgemerkt, dat de wensen, die in dergelijke bijeenkomsten worden geformuleerd, door hun algemeenheid plegen blijk te geven van zekere ondes-

kundigheid. Dit gebrek ligt dus niet bij de personen, maar bij de wijze, waarop hun gedachten in dergelijke bijeenkomsten tot uiting komen. Ir Hijmans wil hier niet van „moties”, maar bepaaldelijk van „besluiten” gesproken zien. Besluiten pleegt men te nemen over datgene, waarover men beschikt. De Kamer van Koophandel beschikt echter ten deze over niets en matigt zich zulk een beschikkingsrecht ook niet aan, immers richt zich volgens haar eigen woorden op dit gebied tot de Regeringen met aanbevelingen („recommandations”), dus met wensen, of, anders gezegd, een „motie”.

Blijkt nu bij raadpleging van de tekst der aanbevelingen, dat het verwijt van gemis van differentiatie ongegrond was? Punt 1 van de aanbevelingen schijnt veeleer de gegrondheid te bevestigen: „un traitement uniforme (cursivering van mij) des marques appartenant à des allemands et déposées hors d'Allemagne paraît souhaitable”. Dit duidt niet al te zeer op differentiatie. In het verdere verloop der aanbevelingen (nos. 4 en 5) worden nu wel op de uniforme regel van teruggeving der merken aan de vroegere Duitse gerechtigden uitzonderingen gewenst, doch deze hebben betrekking op hetzij van vroeger bestaande, hetzij inmiddels verkregen rechten van derden. Meer hoop zou men voor de gewenste differentiatie kunnen putten uit punt 6, dat de mogelijkheid opent „d'accorder éventuellement des dérogations aux principes ci-dessus”. Die hoop wordt echter vrijwel tot wanhoop, als men de Kamer in ditzelfde punt hoort aanbevelen dat het toestaan van afwijkingen zal zijn opgedragen aan een „Commission internationale”, die daarvoor moet worden ingesteld. Een commissie bijv. te Bern of te Lake-Success — het zeer gewilde internationale centrum van het ogenblik — zal dus moeten beslissen, welke merken in het belang der Nederlandse volkshuishouding bij uitzondering niet aan de vroegere gerechtigden zullen worden teruggegeven!

Het slot van het naschrift geeft mij inmiddels reden tot dankbaarheid: Ir Hijmans noemt zelf op dit gebied differentiatie „zeker nodig”. Indien dit gemeenschappelijk inzicht van hem en mij mocht doordringen tot hen, die ons land zullen vertegenwoordigen bij een eventuele conferentie van Regeringsafgevaardigden op dit gebied, zal onze gedachtenwisseling wellicht vruchtdragend blijken te zijn geweest.

Naschrift van de redactie.

Ir E. Hijmans heeft ons na kennisneming van bovenstaande opmerkingen medegedeeld, verdere naschriften onnodig te achten. De discussie kan hiermede als afgesloten worden beschouwd.

BOEKBESPREKING.

DE INTERNATIONALE ORGANISATIE VAN DE SCHEEPVAART.

Van de hand van Mr H. E. Scheffer is in de brochure-reeks, uitgegeven door het Nederlandsch Genootschap voor Internationale Zaken, een overzicht van de internationale organisatie van de scheepvaart verschenen.

Allereerst bespreekt schrijver het internationaal karakter van de zeescheepvaart, waarbij haar betekenis voor de ontginning der bodemschatten, voor de landbouw en voor de welvaartsspreiding in de loop der tijden, uiteraard in vogelvlucht, wordt belicht.

Vervolgens staat de schrijver stil bij het nationaal karakter van de zeescheepvaart — een tabel toont de groei der koopvaardijvloot gedurende de jaren 1890-1918 — en de neiging de scheepvaart meer en meer te maken tot instrument ten dienste van de nationale politiek, neiging, die zich vooral tussen de beide wereldoorlogen manifesteerde. Hij wijst op de aanvankelijk dominerende positie der Britse vlag en op het verhoudingsgewijze dalend aan-

deel van Engeland in het wereldtotaal gedurende de periode 1920-1940. Een tweede tabel geeft bijzonderheden van de omvang der koopvaardijvloot in de jaren 1920/39, waaruit de groeiende betekenis van Duitsland, Japan, Noorwegen, Nederland, Griekenland e.a. in deze periode blijkt.

Het derde hoofdstuk is gewijd aan de internationale samenwerking in de scheepvaart. Het vierde aan de intergeallieerde samenwerking op het gebied van de zeescheepvaart tijdens de oorlog, waarbij eveneens wordt stilgestaan bij de ontwikkeling na de oorlog, terwijl tenslotte wordt belicht wat sedert '45 is gedaan om aan het denkbeeld ener internationale organisatie op scheepvaartgebied vorm en inhoud te geven.

De heer Scheffer is er uitnemend in geslaagd, in beknopte vorm een waardevol overzicht te geven, niet slechts van de geleidelijk groeiende betekenis der zeescheepvaart voor de ontwikkeling van het internationaal ruilverkeer — trade follows the flag — maar ook van hetgeen met name gedurende de weinige jaren, die ons van de tweede wereldoorlog scheiden, op het stuk van internationale organisatie der scheepvaart is bereikt. Reeds eerder hoopt, zoals de schrijver opmerkt, de oprichting van de Volkenbond de mogelijkheid om tot een meer duurzame en systematische behandeling der internationale scheepvaartproblemen te komen. Zowel de Verkeersorganisatie als de Internationale Arbeidsorganisatie hebben beide onder auspiciën van de Volkenbond belangrijk werk verricht en als het ware de bodem voor nauwere samenwerking in de toekomst voorbereid.

Wil de zeescheepvaart blijvend in staat zijn haar functie als instrument ten dienste van het internationale ruilverkeer te vervullen, dan zal inderdaad het gemeenschappelijk belang, evenals de gemeenschappelijke taak, tot vruchtbare samenwerking tussen de zeevarende landen leiden. Voorwaar geen eenvoudige opdracht, voor welker vervulling trouwens het saamhorigheidsbegrip in het verleden, met name in de heterogene kring der algemene vrachtaart met haar onderlinge belangentegenstellingen, te kort schoot.

Indien ik al een enkele opmerking zou willen maken, dan zou ik erop willen wijzen, dat schrijver's stelling: „De scheepvaart is steeds dienstbaar geweest aan de belangen van hen die van haar diensten gebruik maakten, enz.”, in haar algemeenheid niet onaanvechtbaar is. Primair is dit ongetwijfeld haar functie, maar ik zou niet durven beweren, dat dit, wil men ideële, doel te allen tijde is verwezenlijkt. Voorts moet de opmerking, dat „het nationale element bijna nergens sterker dan op het gebied van de scheepvaart op de voorgrond treedt”, wel cum grano salis worden genomen, terwijl het tenslotte juist lijkt de vervanging der voor oorlogsdoeleinden gebouwde schepen als een noodzakelijkheid voor een min of meer nabije toekomst veeleer dan als verleden tijd te zien. Dit naar aanleiding van het door schrijver gestelde: „De voor oorlogsdoeleinden gebouwde schepen konden in vredetijd slechts matig voldoen en dus moest op de duur op andere wijze in de vervanging worden voorzien”. De gedurende de oorlogsjaren, met name in Amerika, gebouwde schepen, zijn weliswaar in vredetijd slechts bruikbaar als „stop-gap”, maar hun algehele vervanging zal nog wel jaren duren.

Deze enkele opmerkingen van ondergeschikt belang doen niet af aan de waardering, die men moet hebben voor de onderhavige studie, welke een nuttige aanwinst voor de literatuur op dit gebied betekent.

Rotterdam.

C. VERMEY.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE FRANS-ITALIAANSE DOUANE-UNIE.

Op 26 Maart jl. werd te Parijs een verdrag inzake het tot stand brengen van een douane-unie tussen Frankrijk en Italië getekend. Naar aanleiding van dit gebeuren tekent „The Economist” in haar nummer van 9 dezer aan, dat oorspronkelijk de Fransen niet zo enthousiast voor een douane-unie met Italië waren als laatstgenoemd land. Nadat echter gedurende het afgelopen jaar gezamenlijk veel voorbereidend werk is verricht, heeft ook Frankrijk veel meer belangstelling voor de komende douane-unie gekregen. Van Franse zijde realiseert men zich echter nog terdege, dat de twee economieën eer concurrerend dan complementair zijn, hetgeen de kracht der door individuele Franse ondernemers naar voren gebrachte argumenten tegen een douane-unie versterkt. Zo protesteren bijv. Franse fabrikanten van zijde en auto's, dat het bij vermindering der douane-barrières Italiaanse firma's mogelijk zal zijn hen op de binnenlandse Franse markt ernstig te beconcurreren.

Het thans ondertekende verdrag houdt in, dat binnen één jaar na ratificatie een gemeenschappelijk tarief voor de beide landen zal worden opgesteld. Alle beperkingen, zowel wat betreft de beweging van goederen als van personen, tussen Italië en Frankrijk zullen dan geleidelijk aan worden afgeschaft. Na zes jaar hoopt men vervolgens een volledige economische unie te hebben bereikt. Een lichaam, genaamd de Raad van de Frans-Italiaanse douane-unie, zal inmiddels worden opgericht om de beide regerende periodiek van advies te dienen inzake de in de toekomst te nemen stappen ter uitvoering van het verdrag.

Het tot stand komen van deze douane-unie zal, naar men aanneemt, in het algemeen betekenen, dat meer mensen naar Frankrijk gaan en meer kapitaalgoederen naar Italië. Eén van de moeilijkste problemen van de Raad zal bestaan in het stabiliseren van de toekomstige wisselkoers tussen de franc en de lire. Het is nl. duidelijk, dat zonder een stabiele wisselkoers vele andere maatregelen inzake de unie geheel geen waarde hebben. Beide landen zullen dus hun uiterste best moeten doen om hun financiën in orde te brengen door de prijzen te drukken, een stabiel loonpeil na te streven en een bruikbaar belastingstelsel te ontwerpen.

Het is nu maar de vraag, of Frankrijk en Italië in staat zullen blijken genoemde fundamentele problemen op te lossen. „The Economist” is, wat dit betreft, tamelijk sceptisch gestemd.

DALENDE CONJUNCTUUR IN ZWEDEN.

De economische ontwikkeling in Zweden wordt door „Svenska Handelsbanken” volgens haar jongste bulletin voor de naaste toekomst pessimistisch beoordeeld. In de eerste plaats wordt de uitvoer van papier en papierwaren naar de Verenigde Staten door prijsdaling getroffen. Een vermindering van de dollarontvangsten betekent een gedwongen beperking van de invoer uit de dollarlanden. De prijsdaling begint zich echter ook op andere markten voor dit belangrijke Zweedse exportproduct te voltrekken. (In 1948 exporteerde Zweden aan papier, papierwaren e.d. voor 1.573 mln kronen bij een totale export van 3.965 mln kronen).

De deviezenontvangsten der scheepvaart vertonen eveneens een dalende tendentie. Een verdergaande beperking van de import is daardoor onvermijdelijk, en het zal noodzakelijk zijn de ramingen in het Zweedse vierjarenplan voor de import te herzien. Het gevolg zal zijn toenemende moeilijkheden wat betreft het aanschaffen van grondstoffen en machines voor de industrie.

In andere takken van bedrijvigheid heeft de gang van zaken zich nog enigszins kunnen handhaven, maar volgens het genoemde bulletin is een compensatie voor de onbevredigende toestand in de hout- en houtbewerkings-

industrie niet te verwachten. De internationale concurrentie op de markt voor ijzer- en staalproducten wordt zienderogen groter, hetgeen de Zweedse exportindustrie ook op dit gebied nadelig beïnvloedt.

Volgens de mededelingen van „Svenska Handelsbanken” zijn tevens op de binnenlandse markt duidelijk tekenen van een dalende conjunctuur aan te wijzen. De prijzen vertoonden de eerste maanden van dit jaar een dalende tendentie. In de detailhandel is, in elk geval in bepaalde branches, een daling van de omzet te constateren. De industriële productie ligt inmiddels nog altijd zeer hoog; in December 1947 lag zij op 139 (1937 = 100), in December 1948 op 147.

DE SAMENSTELLING VAN HET ENGELSE NATIONAAL INKOMEN.

Blijkens „The White Paper on National Income and Expenditure for 1948” bedroeg het Engelse nationaal inkomen in 1948 £ 9.675 mln; voor het eerst bevat dit witboek een specificatie van de samenstelling, welke veel verder gaat dan die voor voorgaande jaren.

Samenstelling van het Engelse nationaal inkomen. (in miljoenen ponden)

	1938	1946	1947	1948	Toeneming in 1948	
					in pCt van 1938	in pCt van 1947
Lonen	1.735	3.095	3.530	3.975	129	12½
Salarissen	1.110	1.630	1.750	1.850	66½	5½
Gewapende macht	78	524	346	246	216	— 29
Vrije beroepen	84	134	147	161	91½	9½
Inkomen agrarische sector	60	190	203	248	313	22½
Inkomen andere zelfstand.	440	815	880	970	120	10½
Bedrijfswinsten v. ondern.	543	1.219	1.393	1.639	202	17½
Winsten v. overheidsbedr.	27	26	18	116	329	54½
Pacht	395	422	425	430	9	1
Inkomen in Gr.-Britannië	4.472	8.055	8.692	9.635	115	10½
Netto-ink. uit het buitenl.	168	56	33	40	— 76	21½
Nationaal inkomen	4.640	8.111	8.725	9.675	109	11

Uit bovenstaand staatje blijkt o.a., dat de grondeigenaars slechts een geringe inkomensvermeerdering t.o.v. 1947 boekten, terwijl de boeren daarentegen hun inkomen met bijna 23 pCt t.o.v. 1947 zagen vermeerderd. De lonen stegen in het afgelopen jaar met 12½ pCt (129 pCt t.o.v. 1938), terwijl de salarissen met bijna 6 pCt toenamen (66½ pCt, vergeleken met 1938).

ZUID-AFRIKA'S MOEILJKHEDEN.

De economische problemen, waarvoor Zuid-Afrika zich gesteld ziet en welke met name tot uitdrukking zijn gekomen in een snelle daling van de deviezenreserve, vinden thans in de politiek van de Zuidafrikaanse Regering meer en meer erkenning. Uit verschillende redevoeringen van de Minister van Financiën, Havenga, is gebleken, dat Zuid-Afrika van mening is, dat deze problemen kunnen worden opgelost, wanneer de goudprijs wordt verhoogd.

„The Banker” van deze maand tekent hierbij aan, dat een verhoging van de goudprijs geen onmiddellijke oplossing zou betekenen. Gezien de dreigend snelle uitputting der goud- en sterlingreserves ging het er voor Zuid-Afrika in eerste instantie om, aan dit wegglekken een einde te maken. Voor dit doel werden in de afgelopen herfst importbeperkingen ingesteld, die echter — behalve voor luxe-goederen — slechts betrekking hadden op importen uit „hard currency”-landen. Het is gemakkelijk te begrijpen, dat deze maatregel, terwijl hij de daling van de goudreserve vrijwel heeft kunnen stoppen, geleid heeft tot een verschuiving van een groot deel der importen naar de sterlinglanden, met als gevolg een snelle uitputting van de sterlingsaldi der Reserve Bank. Het spreekt derhalve vanzelf, dat de importbeperkingen tot alle leverancierslanden moesten worden uitgebreid. Dit is thans inderdaad geschied.

Wat de beperkingen betreft, die zuiver in de binnen-

landse economische sfeer nodig zijn, is „The Banker” van mening, dat de Regering nogal langzaam reageert. Weliswaar bevatte de begroting, die door Havenga de vorige maand werd ingediend, maatregelen inzake belastingverhoging, maar slechts op zeer bescheiden schaal. Inmiddels worden de verdwijnende sterlingreserves aangevuld door geleidelijke remboursing van de goudlening van £ 80 mln, welke in 1948 aan de Britse Regering werd verstrekt. Medio Maart werd een terugbetaling van £ 5 mln gevraagd, en het Zuidafrikaanse Ministerie van Financiën heeft medegedeeld, dat het zijn recht tot het vragen van terugbetaling zal gebruiken in zodanige mate als vereist is voor tegemoetkoming in het deficit van de Unie t.o.v. de sterlingarea en voor het aanhouden van „working balances” in Londen boven een redelijk minimum.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

- Benelux. Van nabuurstaten tot uniepartners* door Dr M. Weisglas. Uitgeversmaatschappij Elsevier, Amsterdam — Brussel 1949, 342 blz. met grafieken en tabellen, geb.
- Arbeidsovereenkomstenrecht* door Mr W. C. L. van der Grinten. Derde druk. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1948, 198 blz., ingen. f 4,25.
- De leer der maatschappelijk economische organisatievormen* door Dr A. H. M. Albrechts. Elsevier, Amsterdam — Brussel 1949, 332 blz., geb.
- Econometrie* door Dr J. Tinbergen. Noorduijn's Wetenschappelijke Reeks No. 1, J. Noorduijn & Zoon N.V., Gorinchem 1949. Derde druk, 166 blz., ingen.
- De financiële ontwikkeling van Nederland* door Dr H. Riemens. N.V. Noord-Holl. Uitg.-Mij, Amsterdam 1949, 199 blz., geb. f 7,50.
- Welvaartszorg in Indonesië*, een geschiedenis en een perspectief, door A. Jonkers. N.V. Uitgeverij W. van Hoeve, 's-Gravenhage 1948, 261 blz., geb.
- De dollarschaarste in West-Europa* door Dr H. Zoetewey. Dissertatie Rotterdam. H. E. Stenfert Kroese's Uitgevers-Mij, Leiden 1949, 368 blz.
- De wet betreffende de noodvoorziening gemeentefinanciën 1948* door N. A. Nap. Uitgekomen in de reeks „De voorzieningen van het Rijk met betrekking tot de gemeentefinanciën”, Deel VII. Uitgegeven door N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1949, 106 blz., ingen. f 3,50.
- Wat dwong U effecten te kopen?* „Alles” over effecten inzake de heffingen ineens, door Tj. S. Visser. Uitgegeven door het Bureau voor Fiscale en Economische Documentatie. 64 blz., ingen.
- L'économie du Grand-Duché de Luxembourg (première partie)* door Carlo Hemmer. Editions Joseph Beffort, Luxembourg 1948, 224 blz., ingen.

BROCHURES.

- Enige beschouwingen over de afzetmarkt 's-Gravenhage* (November 1948) door Drs L. J. S. de Jonge. Uitgave Nieuwe Courant, 's-Gravenhage, 32 blz., ingen. f 2,50.
- Second report of the International Labour Organisation to the United Nations*. International Labour Organisation, Genève 1948, 138 blz., ingen. \$ 0,75.
- Het Suez-Kanaal 1935-1948* door J. W. de Roever. Overdruk uit het Tijdschrift voor Economische en Sociale Geographie, 15 December 1948.
- Rapport inzake de indeling van het bedrijfs- en beroepsleven in verband met de uitvoering der wettelijk geregelde werkloosheidsverzekering door bedrijfsverenigingen*. Uitgave van de Stichting van den Arbeid, 's-Gravenhage 1949, 35 blz., ingen. f 0,50.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Door technische omstandigheden bleef de geldmarkt in de afgelopen week nog zeer krap. Aangezien in het volgende jaar de Goede Vrijdag op 7 April valt, trachten de geldmarktinstellingen zoveel mogelijk jaarpapier bij de Agent af te nemen vóór 7 April, aangezien anders de vervallen bedragen het volgende jaar gedurende enige dagen renteloos zouden moeten blijven. Daarom kwam er gedurende de eerste dagen zeer weinig aanbod van callgeld, zodat de rente hiervoor pas op 9 April tot 1 pCt kon worden verlaagd. Ook de marktnoteringen voor schatkistpromessen toonden eerst in de laatste dagen der week, toen de geldvraag in verband met de belegging in jaarpapier afnam, een merkbare daling. Julipromessen werden aan het einde der verslagperiode tegen $1\frac{3}{16}$ pCt gevraagd, Augustuspapier tegen $1\frac{5}{16}$ pCt aangeboden; terwijl de verdere termijnen $1\frac{3}{8}$ — $1\frac{7}{16}$ pCt noteerden.

De staatsfondsenmarkt toonde in de afgelopen week een vrij grote koersstijging. De 3 pCt Grootboekschuld 1946 kwam op $96\frac{7}{8}$ pCt en de 3 pCt investeringscertificaten bereikten het niveau van 97 pCt. De vrije verhandelbaarstelling van een tweede tranche der investeringscertificaten was tevoren blijkbaar reeds zodanig in het koerspeil verdisconteerd, dat in plaats van een daling een koersstijging kon intreden. De vraag naar deze schuldbewijzen, zowel voor belastingbetaling als voor beleggingsdoeleinden, is dus blijkbaar omvangrijk. Deze vraag voor beleggingsdoeleinden behoeft niet uitsluitend van institutionele beleggers te komen, daar tal van particulieren teengevolge van de heffingen een zodanig bedrag aan staatsfondsen uit hun beleggingsportefeuilles hebben verloren, dat herstel van de individueel wenselijk geachte verhouding tussen aandelen en obligaties tot aankoop van staatsfondsen noopt.

De gestage stemming, welke reeds de voorgaande week op de aandelenmarkt heerste, vond verdere voortgang. Belangrijke koersstijgingen kwamen niet voor, doch vrijwel alle groepen van fondsen toonden lichte koersverbeteringen. Het is niet onmogelijk, dat de thans weer circulerende geruchten omtrent devaluatie der West-Europese valuta's hierbij mede enige invloed hebben uitgeoefend.

De gebruikelijke koerstabel geeft een beeld van het verloop op de aandelenmarkt in de verslagperiode.

	1 April	8 April
A.K.U.	164	164½
v. Berkel's Patent	111½	113
Lever Bros. Unilever C.v.A.	238¾	240½
Philips G.b.v.A.	228	228
Koninklijke Petroleum	292	298¾
H.A.L.	160½	164
N.S.U.	160½	163½
H.V.A.	157	160½
Deli Mij C.v.A.	143½	147½
Amsterdam Rubber	146½	145½
Internatio	176	184½

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN MAART 1949.

Geldmarkt.

De thesaurietoestand bij de banken, welke in de loop van Februari ingevolge uitzonderlijke omstandigheden tamelijk gespannen leek, werd in de maand Maart voortdurend gemakkelijker. De handelsportefeuille en de voorschotten op overheidsfondsen van de Nationale Bank liepen dientengevolge regelmatig terug. Daar in de andere posten van de balans der circulatiebank weinig beweging voorkwam,

vielen de verbintenissen op zicht per 24 Maart op 87,8 mrd frs (82,5 mrd biljetten en 5,3 mrd rekeningen-courant), een peil, dat sinds 16 December 1948 een minimum vertegenwoordigt.

De trimestriële vervalag van Maart veroorzaakte tegen het maandeinde, zoals gewoonlijk, een uitzetting van de geldomloop van de Nationale Bank (2,4 mrd frs). De banken boden afgelopen schatkistpapier ter terugbetaling aan, wat er op wijst, dat de deposito's weer zijn gedaald (terugtrekking van gedeblokkeerde tijdelijk onbeschikbare rekeningen). Tegelijkertijd zegden zij de dagelden op, welke bij de parastatale instellingen waren geplaatst, zodat laatstgenoemde organismen hun toevlucht moesten nemen tot de circulatiebank.

In de loop van de maand Maart werd de toestand per einde 1948 van de banken gepubliceerd.

De driemaandelijksse toestand van de banken. (in miljoenen francs).

	30-9-'48	31-12-'48	Vershil
Actief.			
Thesaurie	2.186	3.726	+ 1.540
Daggeld, bankiers, moedermaatschappijen enz.	5.336	5.306	— 30
Credieten aan de Overheid herdisconteerbare overheidsfondsen	10.967	11.293	+ 326
beleenbare overheidsfondsen	19.186	18.647	— 539
andere overheidsfondsen	3.568	3.474	— 94
	33.721	33.414	— 307
Credieten a. d. privaateconomie:			
diverse debiteuren	12.196	12.491	+ 295
handelswissels	5.810	5.962	+ 152
prolongaties en voorschotten op effecten ..	728	680	— 48
	18.734	19.133	+ 399
accepten	3.544	3.983	+ 439
	22.278	23.116	+ 838
Diverse	3.548	3.449	— 101
Vastliggend	890	960	+ 70
Totaal actief	67.959	69.971	+ 2.012
Passief.			
Deposito's			
vrije:			
op zicht en minder dan 30 dagen	44.373	45.487	+ 1.114
op termijn	3.277	4.030	+ 753
	47.650	49.517	+ 1.867
tijdelijk onbeschikbare ..	2.541	2.265	— 276
	50.191	51.782	+ 1.591
Diverse verplichtingen ..	13.305	13.708	+ 403
Eigen middelen	4.463	4.481	+ 18
Totaal passief	67.959	69.971	+ 2.012

Er valt aan te stippen:

1. een herneming van de stijging bij de deposito's;
2. een versterking van de thesaurie (jaareinde en afsluiting boekjaar);
3. verdere evolutie van de credietverlening in de richting van een daling in de credieten aan de Overheid. De credieten aan de privaateconomie werden opnieuw uitgebreid.

Het blijkt nochtans, dat de marge tot uitbreiding van de credieten aan de privaateconomie, welke aan de banken door het reglement van de bankcommissie in Februari 1946 werd gelaten, op dit ogenblik haast is uitgeput en dit juist wanneer de algemene conjunctuurbeweging tekenen van vermoedens begint te vertonen. Om deze reden en ook uit vermogensoverwegingen, welke in de bankmidden meer en meer aangedrongen op een herziening van de dekkingscoëfficiënt in overheidspapier.

Op 8 Maart werd de reglementering van het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de Wissel ten titel van proef en tot nader order enigszins versoepeld, doordat aan de banken toelating werd verleend speciale „biljetten”.

Rekeningen te openen op naam van buitenlanders. Dit nieuw soort rekeningen mag worden gecrediteerd met de bedragen aan Belgische en Luxemburgse bankbiljetten, welke van uit de vreemde worden verzonden aan Belgische erkende banken door hun gewone buitenlandse correspondenten. Vroeger werden de Belgische en Luxemburgse bankbiljetten, welke door een buitenlander werden ingevoerd in het gebied van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie op een buitenlandse „kapitaal A”-rekening geplaatst. De aanwending van die tegoeden was strict persoonlijk en onderworpen aan een algemene of bijzondere machtiging van het B.L.I.W., welke bijv. werd verleend voor aankoop van aandelen, of obligaties met meer dan 10 jaar looptijd, maar niet voor betaling van goederen-uitvoer. De tegoeden in buitenlandse „biljetten”-rekening kunnen daartoe wel worden gebruikt en ze kunnen tevens worden overgeboekt naar andere buitenlandse „biljetten”-rekeningen en voor rekening van gelijk welk ander buitenlander worden aangewend.

Enkele dagen nadien werd aan de erkende banken een algemene vergunning verleend om de tegoeden, welke per 1 Maart 1949 voorkwamen op de buitenlandse „kapitaal A”-rekeningen toebehorend aan personen die verblijf houden in de Verenigde Staten of Zwitserland, over te boeken naar buitenlandse rekeningen „C”. Deze laatste kunnen eveneens worden aangewend tot betaling van goederen-uitvoer.

Het doel van die maatregelen lijkt tweevoudig te zijn, nl. 1. de uitvoer stimuleren naar landen, waarvan de munt agio doet op de Belgische franc, o.a. Zwitserland en de Verenigde Staten; 2. de standing van de Belgische franc op de vrije markt verhogen.

In verband met het eerste punt kan worden aangestipt, dat een buitenlander, die Belgische of Luxemburgse biljetten beneden de officiële pariteit kan aankopen en ze transfereren naar een buitenlandse „biljetten”-rekening in België, zich inderdaad Belgische goederen kan aanschaffen tegen een lagere prijs dan vroeger. De invloed van de nieuwe maatregel op de uitvoer hangt bijgevolg in hoofdzaak af: 1. van de belangrijkheid der tegoeden in buitenlandse „kapitaal A”-rekeningen per 1 Maart 1949; 2. van de wisselverhouding op de vrije markten tussen de Belgische franc eensteels en de Zwitserse franc en de dollar anderdeels. Het voordeel voor de buitenlander zou immers wegvallen, indien de koers van de Belgische franc op de vrije markt de officiële pariteit zou benaderen; 3. de beschikbare hoeveelheden Belgische en Luxemburgse biljetten op de vrije markten. Over dit alles is nog maar weinig bekend. Alleen de houding van de Belgische franc op de vrije markten kan tot hiertoe worden nagegaan en dit houdt dan tevens verband met de verwezenlijking van het tweede van de doeleinden, nl. de verhoging van de standing van de franc. In de Verenigde Staten verminderde het agio van de dollar in de loop van Maart van 16 pCt tot nagenoeg 5 pCt. In Zwitserland daalde het agio van de Zwitserse franc gedurende dezelfde tijdspanne van 34 pCt tot 17,5 pCt.

Er dient opgemerkt, dat de rechtstreekse uitvoer van België naar Zwitserland overeenkomstig het van kracht zijnde betalingsaccorderen tussen de twee vermelde landen niet met tegoeden in buitenlandse „biljetten”-rekeningen mag worden betaald, doch wel de transitgoederen, welke over Zwitserland zouden lopen.

Op de niet-officiële goud- en deviezenmarkt te Brussel liepen de koersen van het goud en de sterke deviezen onder invloed van de aangehaalde maatregelen aanzienlijk terug (gouden pond 681 tegenover 775; papieren dollar 49 tegenover 55,5; Zw. fr. 12 tegenover 13,75). Ook het papieren pond daalde van 162 per einde Februari tot 150 per einde Maart.

Kapitaalmarkt.

De emissiemarkt blijft voorbehouden aan de openbare

sector. De kasbons Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen, waarvan sprake in vorig overzicht, werden vlot geplaatst en reeds wordt een nieuwe uitgifte van de Regie van P.T.T. aangekondigd.

De stemming op de obligatiemarkt bleef onveranderd, ten minste wat betreft de langlopende staatsfondsen. De koersstijging van dit papier sinds September 1948 is reeds aanzienlijk, zoals blijkt uit onderstaande tabel.

Koersevolutie van de voornaamste staatsfondsen met lange looptijd.

Koers te Brussel (in pCt per einde maand).

	Sept. 1948	Maart 1949	Beweging
3,5 pCt Belg. schuld 1937	76,75	77,55	+ 0,80
3,5 pCt Belg. schuld 1943	72,50	74,45	+ 1,95
4 pCt Geünificeerde schuld	83,55	85,80	+ 2,25
4 pCt Bevrijdingslening	80,20	83,30	+ 3,10

De daling van de rentevoet in de sector schatkistcertificaten en kasbons leek nochtans enigszins gestopt, vooral onder invloed van de nieuwe uitgiften, waarvan de voorwaarden nog niet zijn aangepast aan de gewijzigde markttoestand. Dat deze laatste een werkelijkheid is, volgt duidelijk uit onderstaande netto-rendementstabel (berekend op koers per einde maand, rekening gehouden met eventuele terugbetalingspremie).

	Staatsfondsen		Gemeentecrediet steden/provinciën		Obligaties van private vennootschappen	
	Sept. 1948	Maart 1949	Sept. 1948	Maart 1949	Sept. 1948	Maart 1949
Looptijd						
tot 1954	4,45	4,23	5,28	4,91	—	—
tot 1959	4,76	4,71	5,17	5,03	6,12	5,76
na 1959	4,76	4,64	5,85	5,67	6,03	5,92

De aandelenmarkt bleef prijshoudend tot in het midden van de maand, maar van dan af daalden én de bedrijvigheid én de koersen.

Bedrijvigheid en koersindex van de aandelenbeurs te Brussel.

	Aantal verhandelde stukken (in duizendtal- len per dag)	Kapitalen (in mln frs per dag)	Algemene koersindex (1936-'38 = 100)
1947 Jan.	16	24,8	251,0
1948 Jan.	19	16,7	157,8
Dec.	27	19,7	148,7
1949 Febr.	30	29,5	155,9
Mrt (midden)	34	27,5	154,5
Mrt (einde)	26	23,6	150,8

Uiteindelijk was de index in Maart met 3,3 pCt teruggelopen. Zodoende werd de invloed van de hausse van vorige maand op het algemeen koerspeil te niet gedaan.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
17 Mrt 1949	52.817	370.584	125.042	138.900	426.000
24 Mrt 1949	52.817	385.275	125.042	136.400	426.000
31 Mrt 1949	52.817	374.391	125.042	157.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.455	765	62.693
17 Mrt 1949	1.004.748	175.660	815	173.476
24 Mrt 1949	1.002.344	178.898	874	176.466
31 Mrt 1949	1.045.053	180.853	750	178.695

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 11 April 1949.
Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank —) Agentsch. „ 900,—)	900,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4, van de Bankwet 1948)	„	„
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	1.800.000.000,—
Voorschotten (Hoofdbank f 145.491.141,20 ¹⁾) in rek.-crt op onderpand (incl. beleningen)	Bijbank „ 585.899,90 Agentsch. „ 10.751.722,28	
Op effecten enz.	f 156.828.763,38	156.372.729,65 ²⁾
Op goederen en celen ..	456.033,73	156.828.763,38 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	„	„
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal ¹⁾		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 439.146.702,72	
Zilveren munt enz.	5.557.251,22	444.703.953,94
Papier op het buitenland f 131.392.280,—		
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	210.565.554,69	
Buitenlandse betaalmiddelen	5.490.144,23	347.447.978,92
Vorderingen in gulden op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„	222.091.796,29
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	„	108.073.551,20
Gebouwen en inventaris	„	2.500.000,—
Diverse rekeningen	„	45.218.037,18
		f 4.626.864.980,91

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	12.759.703,05
Bijzondere reserves	54.447.566,03
Pensioenfonds	20.022.857,78
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	1.500.000,—
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften) ..	106.720.045,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte) ..	2.995.059.225,—
Bankassigaties in omloop	140.164,97
Rekening-courant saldo's	
's Rijks Schatkist	f 185.389.836,54
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	301.392.372,08
Geblokkeerde saldo's	3.496.161,49
Saldo's van banken in Nederland	25.672.896,78
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen ..	359.774.439,49
Andere vrije saldo's	392.710.213,44
	1.268.435.919,82
Crediteuren in vreemde geldsoort	59.663.731,50
Diverse rekeningen	88.115.767,76
	f 4.626.864.980,91

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen .. f —
²⁾ Waarvan aan Indonesië (Vet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) .. 36.894.550,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten .. 137.851.961,50

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren munten	Deposits				
							Total	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken	
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,4	1,3					
23 Mrt '49	0,2	1.299,3	1.300	1.243,4	56,8	3,6					
30 Mrt '49	0,2	1.299,2	1.300	1.250,6	49,6	3,4					
6 Apr. '49	0,2	1.299,3	1.300	1.260,8	39,4	4,0					

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Total	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
23 Mrt '49	312,9	21,5	23,5	309,7	11,2	6,2	290,3
30 Mrt '49	328,6	19,9	33,5	416,5	25,6	6,7	294,0
6 Apr. '49	337,4	18,3	22,6	404,0	14,5	6,7	291,0

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden gulden).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. resp. in het buitenland en buitentaalmiddelen	Voorschotten in rek.crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151
28 Febr. '49	443.739	204.283	136.864	164.626	3.045.236
7 Mrt '49	443.891	177.982	155.906	160.180	3.018.755
14 Mrt '49	444.073	148.575	174.823	146.877	2.984.341
21 Mrt '49	444.228	130.972	213.930	143.146	2.956.056
28 Mrt '49	444.392	132.215	216.102	146.125	2.983.189
4 April '49	444.547	130.006	215.815	155.644	3.016.511
11 April '49	444.704	131.392	216.056	156.829	2.995.059

Data	Saldo in rekening courant					
	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldo's	Saldo van banken in Nederland	Vrije saldo's van vreemde circula. banken	Andere vrije saldo's
30 Dec. '46						
28 Febr. '49	173.806	250.497	4.031	38.663	328.482	332.552
7 Mrt '49	191.379	250.497	3.961	33.169	344.568	318.649
14 Mrt '49	190.775	250.497	3.879	31.387	349.774	329.021
21 Mrt '49	220.240	250.497	11.815	46.588	333.893	390.425
28 Mrt '49	216.232	250.497	5.346	29.686	342.998	399.213
4 April '49	174.900	301.392	3.513	33.283	355.823	368.413
11 April '49	185.390	301.392	3.496	25.673	359.774	392.710

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitern. l. v. n. betalingsacc.	Tegoed op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Rekening-courant saldo		
							Bankbiljetten in omloop	Schatkist	Totaal
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414			
3 Mrt 1949	27.873	12.246	2.874	8.066	713	629			
10 Mrt 1949	27.929	11.826	2.865	8.892	318	642			
17 Mrt 1949	27.869	11.545	2.527	8.496	284	662			
24 Mrt 1949	28.068	11.136	2.463	8.068	286	674			
31 Mrt 1949	28.069	11.426	2.432	10.121	450	671			
7 April 1949	28.089	11.433	2.621	9.161	330	645			

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldo		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
3 Mrt 1949	915	94.693	84.368	202	1.760	6.455
10 Mrt 1949	915	94.029	83.941	1.166	1.801	6.161
17 Mrt 1949	915	93.200	82.977	1.139	2.989	6.657
24 Mrt 1949	915	92.437	82.488	1.158	2.513	6.376
31 Mrt 1949	915	94.866	83.580	250	2.209	7.702
7 April 1949	915	94.000	84.470	575	2.023	5.849

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË¹⁾.
(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Totaal 1938 ..	29.575	28.029	2.222
Totaal 1946 ..	22.779	22.767	311
Totaal 1947 ..	24.390	24.253	448
Gem. 1938 ..	2.465	2.336	
Gem. 1946 ..	1.898	1.897	
Gem. 1947 ..	2.033	2.021	
Januari 1948 ..	2.244	2.231	460
Februari 1948 ..	1.738	1.753	457
Maart 1948 ..	2.239	2.256	500
April 1948 ..	2.318	2.239	579
Mei 1948 ..	2.071	1.977	673
Juni 1948 ..	2.293	2.001	964
Juli 1948 ..	1.987	1.892	1.059
Augustus 1948 ..	2.180	2.113	1.127
September 1948 ..	2.339	2.370	1.096
October 1948 ..	2.431	2.683	844
November 1948 ..	2.338	2.439	942

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden gulden).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd-courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderhand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201
9 Maart 1949	470.948	61.178	14.433	86.645	879.733
16 Maart 1949	470.948	61.304	14.417	81.890	893.335
23 Maart 1949	470.948	53.720	14.446	79.784	867.699

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	11.304
9 Maart 1949	32.550	748.458	—	732.477	70.777
16 Maart 1949	35.488	754.412	—	746.979	62.259
23 Maart 1949	36.850	747.315	—	719.918	61.847

Muntbiljettencirculatie per 2 Maart 1949 f 878.318.149,—.

Muntbiljettencirculatie per 9 Maart 1949 f 882.321.146,—.

Muntbiljettencirculatie per 16 Maart 1949 f 880.679.302,50.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Mrt 1949.	23 Mrt 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	199.503.483,42	f 230.504.079,94
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	768.517,56	821.180,11
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	313.806.036,54	311.235.147,45
Voorschotten op ultimo Febr. 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	1.300.798.905,18	1.309.218.412,50
Suriname	35.299.703,99	35.300.296,49
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	316.977.713,67	321.528.770,68
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	f 1714.008.100,—	f 1713.908.100,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.800.000.000,—	1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 5.864,2 mln w.o. garantie Bretton Woods f 804 mln	5.060.000.000,—	5.063.400.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	137.701.835,—	136.324.621,50
Schuld op ultimo Februari 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	37.089.030,69	37.089.030,69
Schuld in rek.-courant aan:		
Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	1.249.652,09	1.249.914,70
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	9.939.522,57	12.085.300,55
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	338.431.169,28	354.253.586,96
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	2.037.338.481,84	2.051.880.664,49

MAANDCIJFERS.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In miljoenen gulden)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Jan. 1949	28 Febr. 1949	31 Jan. 1949	28 Febr. 1949
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldeningen	54	56	73	69
Ned. schatkistpapier	2089	2103	2642	2637
	2143	2159	2715	2706
Andere overheidspapier	29	22	128	117
Wissels	3	3	5	4
Bankiers in binnen- en buitenland	96	89	131	115
Prolong. en voorsch. tegen effecten	35	39	45	50
	163	153	309	286
Debiteuren	461	458	560	559
Effecten en syndicaten	15	15	19	19
Deelnemingen (incl. voorschotten)	27	28	37	38
	503	501	616	616
Gebouwen	11	11	17	17
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2821	2825	3658	3626
Passiva:				
Crediteuren	2268	2264	2894	2858
Wissels	—	1	—	1
Deposito's op termijn	228	235	346	353
Kassiers en genom. daggeld.	5	5	6	7
Diverse rekeningen	87	86	110	104
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2589	2592	3357	3324
Aandelenkapitaal	158	158	208	208
Reserve	74	75	93	94
	2821	2825	3658	3626

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen gulden	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen gulden	
Tot. '39	24.306	1.517	2.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.172	3.919	785	— 1.387
Tot. '47	16.544	4.251*)	5.843	1.859	— 2.392
Tot. '48	19.101	4.919*)	7.356	2.670*)	— 2.249*)
Jan. '49	1.498	465	653*)	318	— 147
Febr. '49	1.270	402	645	246	— 156

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.²⁾ Gecorrigeerde gegevens.IN- EN UITVOER VAN BELGIË ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Maandgem. '36/'38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgem. '47	2.322	7.130	1.070	5.138	— 1.992
Januari 1948	2.589	7.402	1.230	6.198	— 1.204
Februari 1948	2.327	6.453	1.056	5.163	— 1.290
Maart 1948	2.765	8.258	1.162	5.781	— 2.477
April 1948	2.486	7.328	1.405	6.500	— 828
Mei 1948	2.359	7.236	1.177	5.695	— 1.541
Juni 1948	2.348	7.461	1.286	6.458	— 1.003
Juli 1948	2.352*)	6.832*)	1.179*)	5.662*)	— 1.170*)
Aug. 1948	2.478*)	6.914*)	1.153*)	5.713*)	— 1.201*)
Sept. 1948	2.339	7.461	1.345	6.488	— 973
Oct. 1948	1.770*)	7.369*)	1.312*)	6.746*)	— 623
Nov. 1948	2.299	6.720	1.350	6.433	— 287
Dec. 1948	2.656	7.791	1.430	7.111	— 680

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

PRODUCTIE EN EXPORT VAN NATUURRUBBER ¹⁾.

In 1.000 long tons	Productie natuurrubber			Export natuurrubber		
	Indonesië	Malakka	Totaal	Indonesië	Malakka	Totaal
1938	319,2	359,5	910,0	300,9	344,1	871,6
1941	650	600	1.600	636,0	573	1.510
1942	200	155	640	150	125	475
1943	100	75	465	75	75	360
1944	50	25	360	25	25	255
1945	10	8,6	250	4,3	51,6	250
1946	175	403,7	837,5	230	366,9	970
1947	278,0	646,4 ^{*)}	1.255	287,0 ^{*)}	640,1	1.237,5 ^{*)}
1948	432,1 ^{*)}	698,2	1.520 ^{*)}	432,0	679,0	1.457,5 ^{*)}
Jan.	25,8	62,1	122,5	26,4	61,5	117,5
Febr.	26,4	50,7	100,0	26,8	55,1	115,0
Maart	28,9	58,5	117,5	34,1	48,2	110,0
April	31,3	66,5	127,5	30,8	43,7	102,5
Mei	32,8	49,7	117,5	33,5	65,6	127,5
Juni	41,4	60,7	132,5	43,2	59,9	132,5
Juli	39,9	58,3	132,5	40,7	34,3	125,0
Aug.	43,0	56,7	132,5	41,0	61,1	130,0
Sept.	45,8	64,3	142,5 ^{*)}	51,6	62,6	140,0
Oct.	41,7	50,5	127,5 ^{*)}	38,7	54,8	122,5
Nov.	38,2	62,1	135,0	35,4	71,7	132,5
Dec.	36,9 ^{*)}	58,1	132,5	29,8	40,5	102,5
1949						
Jan.					73,9	

¹⁾ Bron: „Rubber Statistical Bulletin“ van Februari 1949. Cursief gedrukte cijfers zijn schattingen.

^{*)} Gecorrigeerde gegevens.

WERKLOOSHEID IN BELGIË ¹⁾.

Maand	Geheel werkloos	Gedeeltelijk en toevallig werkloos
December 1947	57.079	42.192
Januari 1948	68.328	36.962
Februari	71.854	63.870
Maart	64.113	31.338
April	61.562	33.117
Mei	59.606	34.439
Juni	61.814	42.903
Juli	69.571	59.703
Augustus	74.292	48.257
September	81.065	43.168
October	87.604	44.797
November	112.362	61.500

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

GOUDPRODUCTIE ¹⁾.

(in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Jaar	Zuid-Afrika	Veren. Staten ²⁾	Canada	Australië ³⁾	Totaal gerapporteerd ⁴⁾
1939	448.753	196.391	178.303	57.599	1.031.214
1940	491.628	210.109	185.890	57.540	1.106.447
1941	504.268	209.175	187.081	52.384	1.110.379
1942	494.439	130.963	169.446	40.383	982.130
1943	448.153	48.808	127.796	26.295	774.086
1944	429.787	35.778	102.302	22.990	702.534
1945	427.862	32.511	94.385	23.002	683.011
1946	417.647	51.182	99.139	28.857	696.998
1947	392.004	75.786	107.432	32.818 ⁵⁾	705.458 ⁵⁾
1948	Jan.	34.775	6.042	9.568	2.433
	Febr.	32.459	5.489	9.156	1.945
	Mrt	34.384	6.372	10.070	2.266
	April	34.175	5.650	10.013	2.187 ⁵⁾
	Mei	34.368	6.078	10.047	2.438 ⁵⁾
	Juni	33.941	5.719	10.152	2.842 ⁵⁾
	Juli	34.544	6.180	10.367	3.775 ⁵⁾
	Aug.	33.720	7.661	10.689	2.557
	Sept.	33.345	7.388	10.320	
	Oct.	33.334	6.540	10.740	
	Nov.	33.244	5.306		

¹⁾ Ontleend aan: „Federal Reserve Bulletin“ van Februari 1949.

²⁾ Exclusief Sovjet Rusland.

³⁾ Inclusief Philippijnen. Jaarcijfers zijn schattingen van de „U.S. Mint“; maandcijfers worden gerapporteerd door het „American Bureau of Metal Statistics“.

⁴⁾ Gerapporteerd door „Commonwealth Bureau of Census and Statistics“; van 1946 af onderhevig aan eventuele revisie.

⁵⁾ Gecorrigeerde gegevens.

Voor kantoor of bedrijf.

Speciale rubriek voor Vraag en Aanbod inzake kantoorbehoefden, brandkasten, machines, apparaten, fabrieks- en kantoorgebouwen, industrie-terreinen, enz. enz.

To koop aangeboden:
STENCILMACHINE
Edison Dick, model 1940, in prima staat, tegen elk aannemelijk bod, St. Laurens Boekhandel, W. de Withstr. 77, R'dam.

MAAKT GEBRUIK
VAN DEZE RUBRIEK

Het probleem van de kapitaalschaarste

Zie hiervoor het Maart-nummer van het

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Research uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Jaarabonnementen f 6,50 voor abonné's E.-S.B. f 5,—

Telefoon 38040, Rotterdam
Giro no. 8408

AMSTERDAMSCH BANK N.V. - INCASSO-BANK N.V.

MAANDSTAAT PER 31 MAART 1949

ACTIEF

Kassa, Cassiers en Daggeldleningen	/ 27.161.427,82
Nederlands schatkistpapier	.. 754.319.900,00
Ander overheidspapier	.. 12.143.500,00
Wissels	.. 504.810,79
Bankiers in binnen en buitenland	.. 60.757.584,52
Effecten en syndicaten	.. 4.201.109,27
Prolongatiën en voorschotten tegen Effecten	.. 22.432.253,28
Debiteuren	.. 215.092.819,45
Deelnemingen	.. 16.283.841,90
Gebouwen	.. 6.000.000,00
	<u>/ 1.118.897.247,03</u>

PASSIEF

Kapitaal	/ 70.010.000,00
Reserve	.. 33.500.000,00
Bouwreserve	.. 6.000.000,00
Deposito's op termijn	.. 86.253.854,52
Crediteuren	.. 897.701.951,15
Door derden geaccepteerd	.. 203.150,00
Diverse rekeningen	.. 25.228.291,36
	<u>/ 1.118.897.247,03</u>

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van
Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

Vacatures

Bij groot **HANDELSCONCERN**
bestaat gelegenheid tot plaatsing
van een

DOCTORANDUS

in de
**economische
wetenschappen,**

ten behoeve van de op haar hoofdkantoor
te Amsterdam in oprichting zijnde

**Economisch-
statistische Afdeling.**

Gegadigden moeten zich aangetrokken voelen
tot economisch-statistisch researchwerk. Enige
jaren praktische ervaring in deze richting
strekt tot aanbeveling.

Voor deze positie kunnen mede in aanmer-
king komen Mrs. in de Rechten of zij die in
het bezit zijn van een diploma H.B.S. 5 j. c.
of daarmede gelijkstaande opleiding, mits be-
schikkend over ruime ervaring op economisch-
statistisch gebied. Leeftijd ca 30 jaar.

Brieven met uitvoerige inlichtingen onder No. 2882
te zenden aan Adv. Bureau Jan C. Verheul & Co.,
N. Z. Voorburgwal 286, Amsterdam-C.

Bij het Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond,
Kneuterdijk 8, Den Haag, kan worden geplaatst:

een Adjunct-Secretaris

leeftijd 23 tot 27 jaar, Mr. in de Rechten of Drs.
in de Economie. Gegadigden moeten een goed
stylist zijn en zo mogelijk over enige ervaring
beschikken op sociaal-economisch gebied.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige
inlichtingen en verlangd salaris te richten aan
het secretariaat van het Verbond.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in
„Economisch-Statistische Berichten“ de aangewezen
weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons
bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het
nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Bij de staf van de afdeling voor Economische en
Sociale Statistiek van het Centraal Bureau voor
de Statistiek wordt gevraagd:

Wetensch. Leider van de Sociale Statistiek
in de rang van Hoofdcornmissies/Referendaris.

Vereist: Academische vorming, belangstelling
voor en kennis van sociale vraagstukken, initia-
tief en doorzettingsvermogen.

Aanstelling boven het minimum is mogelijk.
Soll. te richten tot de Centrale Personeelsdienst,
Binnenhof 4 te 's-Gravenhage, onder motto
L/SOS-51.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

**Economisch - Statistische
Berichten**

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eko-
nomie, 14, Universiteitsstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post; voor Nederland f 26* per jaar,
voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese
gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonne-
menten kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd
per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toetsel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare Krachten“
f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.